WYROK SĄDU PIERWSZEJ INSTANCJI (piąta izba)

z dnia 8 października 2008 r.*

W sprawie T-73/04

Le Carbone-Lorraine, z siedzibą w Courbevoie (Francja), początkowo reprezentowana przez adwokatów A. Wincklera oraz I. Simica, a następnie przez A. Wincklera oraz H. Kanellopoulos,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Wspólnot Europejskich, reprezentowanej przez F. Castilla de la Torre oraz É. Gippiniego Fourniera, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

mającej za przedmiot wniosek o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji 2004/420/WE z dnia 3 grudnia 2003 r. dotyczącej postępowania na podstawie

* Język postępowania: francuski.

art. 81 [WE] i art. 53 porozumienia EOG (sprawa C.38.359 — Produkty na bazie węgla i grafitu mające zastosowanie w branży elektrycznej i mechanicznej), a posiłkowo, wniosek o uchylenie lub obniżenie grzywny nałożonej na mocy tej decyzji na skarżącą,

SĄD PIERWSZEJ INSTANCJI
WSPÓLNOT EUROPEJSKICH (piąta izba),

w składzie: M. Vilaras (sprawozdawca), prezes, M. Prek i V. Ciucă, sędziowie,

sekretarz: K. Andová, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 28 lutego 2008 r.,

wydaje następujący

Wyrok

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu

1 Le Carbone-Lorraine (zwana dalej „LCL" lub „skarżącą") jest francuskim przedsiębiorstwem, które wytwarza produkty na bazie węgla i grafitu do wykorzystania w branży elektrycznej i mechanicznej.

2 W dniu 18 września 2001 r. przedstawiciele Morgan Crucible Company plc (zwanej dalej „Morgan") spotkali się z urzędnikami Komisji, aby zaoferować swoją współpracę przy wykazaniu istnienia kartelu na europejskim rynku produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży elektrycznej i mechanicznej, a także by wystąpić o zastosowanie łagodniejszych sankcji, przewidzianych w komunikacie Komisji 96/C 207/04 dotyczącym nienakładania grzywien lub obniżenia ich kwoty w sprawach dotyczących karteli (Dz.U. 1996, C 207, s. 4, zwanym dalej „komunikatem w sprawie współpracy").

3 W dniu 2 sierpnia 2002 r. Komisja, działając na podstawie art. 11 rozporządzenia Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r., pierwszego rozporządzenia wprowadzającego w życie art. [81 WE] i [82 WE] (Dz.U. 1962, 13, s. 204), wysłała do: C. Conradty Nürnberg GmbH (zwanej dalej „Conradty"), SGL Carbon AG (zwanej dalej „SGL"), Schunk GmbH i jej spółki zależnej Schunk Kohlenstoff-Technik GmbH (zwanych dalej łącznie „Schunk"), Eurocarbo SpA, Luckerath BV, Gerken Europe SA (zwanej dalej „Gerken"), a także do skarżącej żądanie udzielenia informacji dotyczących ich zachowania na rozpatrywanym rynku. Pismo wysłane do Schunk dotyczyło również działalności Hoffmann & Co. Elektrokohle AG (zwanej dalej „Hoffmann"), którą Schunk nabyła w dniu 28 października 1999 r.

4 Faksem skierowanym do Komisji w dniu 16 sierpnia 2002 r. skarżąca zwróciła się o zastosowanie komunikatu w sprawie współpracy.

5 W dniach 22 sierpnia i 23 września 2002 r. skarżąca przekazała Komisji dowody dotyczące kartelu.

6 W dniu 30 września 2002 r. Komisja otrzymała od skarżącej odpowiedź na żądanie udzielenia informacji w oparciu o art. 11 rozporządzenia nr 17.

7 W dniu 23 maja 2003 r. Komisja, opierając się na przekazanych jej informacjach, wysłała do skarżącej i do pozostałych zainteresowanych przedsiębiorstw, a mianowicie do: Morgan, Conradty, SGL, Schunk i Hoffmann, pismo w sprawie przedstawienia zarzutów. W odpowiedzi skarżąca stwierdziła, że nie kwestionuje zasadniczo stanu faktycznego opisanego w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów.

8 Po przesłuchaniu zainteresowanych przedsiębiorstw, z wyjątkiem Morgan i Conradty, Komisja wydała w dniu 3 grudnia 2003 r. decyzję 2004/420/WE dotyczącą postępowania na podstawie art. 81 [WE] i art. 53 porozumienia EOG (sprawa C.38.359 — Produkty na bazie węgla i grafitu mające zastosowanie w branży elektrycznej i mechanicznej) (zwaną dalej „decyzją"), która została doręczona skarżącej pismem z dnia 11 grudnia 2003 r. Streszczenie decyzji zostało opublikowane w Dzienniku Urzędowym z dnia 28 kwietnia 2004 r. (Dz.U. L 125, s. 45).

9 Komisja stwierdziła w decyzji, że przedsiębiorstwa będące jej adresatami uczestniczyły w jednolitym i ciągłym naruszeniu art. 81 ust. 1 WE, a od dnia 1 stycznia 1994 r. — art. 53 ust. 1 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG), polegającym na ustalaniu w sposób bezpośredni lub pośredni cen sprzedaży oraz innych warunków transakcji mających zastosowanie wobec klientów, na podziale rynków, w szczególności poprzez przydzielanie klientów, a także na prowadzeniu skoordynowanych działań (ograniczenia ilościowe, podwyżki cen i bojkot) w stosunku do konkurentów, którzy nie byli członkami kartelu (motyw 2 decyzji).

10 Decyzja zawiera następujące postanowienia:

„Artykuł 1

Następujące przedsiębiorstwa naruszyły przepisy art. 81 ust. 1 [WE], a od dnia 1 stycznia 1994 r. przepisy art. 53 ust. 1 porozumienia EOG, uczestnicząc we

wskazanych okresach w szeregu porozumień i uzgodnionych praktyk w sektorze produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży elektrycznej i mechanicznej:

— [Conradty] od października 1988 r. do grudnia 1999 r.;

— [Hoffmann] od września 1994 r. do października 1999 r.;

— [LCL] od października 1988 r. do czerwca 1999 r.;

— [Morgan] od października 1988 r. do grudnia 1999 r.;

— [Schunk] od października 1988 r. do grudnia 1999 r.;

— [SGL] od października 1988 r. do grudnia 1999 r.

Artykuł 2

Za naruszenia wskazane w art. 1 nakłada się następujące grzywny:

— [Conradty]: 1 060 000 EUR;

— [Hoffmann]: 2 820 000 EUR;

— [LCL]: 43 050 000 EUR;

— [Morgan]: 0 EUR;

— [Schunk]: 30 870 000 EUR;

— [SGL]: 23 640 000 EUR.

Grzywny należy zapłacić w terminie trzech miesięcy od daty doręczenia niniejszej decyzji [....].

Po upływie tego terminu automatycznie naliczane będą odsetki w wysokości odpowiadającej stopie stosowanej przez Europejski Bank Centralny do jego podstawowych operacji refinansowania, obowiązującej w pierwszym dniu miesiąca, w którym niniejsza decyzja została wydana, powiększonej o 3,5 punktu procentowego".

11 Jeśli chodzi o obliczenie kwoty grzywien, Komisja uznała naruszenie za bardzo poważne ze względu na jego charakter, jego wpływ na rynek EOG w zakresie omawianych produktów, nawet jeśli nie było możliwe jego precyzyjne określenie, oraz ze względu na zasięg właściwego rynku geograficznego (motyw 288 decyzji).

12 W celu uwzględnienia swoistego znaczenia bezprawnego zachowania każdego z przedsiębiorstw uczestniczących w kartelu, a zatem jego rzeczywistego wpływu na konkurencję, Komisja podzieliła zainteresowane przedsiębiorstwa na trzy kategorie w zależności od ich względnego znaczenia na rozpatrywanym rynku określonego na podstawie udziałów tych przedsiębiorstw w rynku (motywy 289–297 decyzji).

13 W konsekwencji skarżąca i Morgan, które uznano za dwa największe podmioty gospodarcze posiadające udziały w rynku przekraczające 20%, zostały zaliczone do pierwszej kategorii. Schunk i SGL, które są średnimi podmiotami gospodarczymi z udziałami w rynku wynoszącymi między 10 a 20%, zakwalifikowano do drugiej kategorii. Hoffmann i Conradty, które uznano za małe podmioty gospodarcze ze względu na udziały w rynku nieprzekraczające 10%, zostały zaszeregowane do trzeciej kategorii (motywy 37 i 297 decyzji).

14 Na podstawie powyższych rozważań Komisja ustaliła kwotę wyjściową określoną w oparciu o wagę naruszenia na 35 mln EUR w wypadku skarżącej i Morgan, na 21 mln EUR w wypadku Schunk i SGL i na 6 mln EUR w wypadku Hoffmann i Conradty (motyw 298 decyzji).

15 Jeśli chodzi o czas trwania naruszenia, Komisja uznała, że wszystkie wspomniane przedsiębiorstwa dopuściły się długotrwałego naruszenia. Ze względu na czas trwania naruszenia, który wyniósł jedenaście lat i dwa miesiące, Komisja podwyższyła kwotę wyjściową przyjętą w wypadku SGL, Morgan, Schunk i Conradty o 110%. Co się tyczy skarżącej, Komisja przyjęła, że naruszenie trwało dziesięć lat i osiem miesięcy i podwyższyła kwotę wyjściową o 105%. W wypadku Hoffmann kwota wyjściowa została podwyższona o 50% ze względu na czas trwania naruszenia wynoszący pięć lat i jeden miesiąc (motywy 299 i 300 decyzji).

16 Podstawowa kwota grzywny, którą określono w oparciu o wagę i czas trwania naruszenia, została więc ustalona na: 73,5 mln EUR w wypadku Morgan, 71,75 mln EUR w wypadku skarżącej, 44,1 mln EUR w wypadku Schunk i SGL, 12,6 mln EUR w wypadku Conradty i 9 mln EUR w wypadku Hoffmann (motyw 301 decyzji).

17 Komisja nie uwzględniła żadnej okoliczności obciążającej ani łagodzącej na niekorzyść lub na korzyść zainteresowanych przedsiębiorstw (motyw 316 decyzji).

18 Jeśli chodzi o zastosowanie komunikatu w sprawie współpracy, Morgan skorzystała ze zwolnienia z grzywny, jako że była pierwszym przedsiębiorstwem, które poinformowało Komisję o istnieniu kartelu (motywy 319–321 decyzji).

19 Zgodnie z pkt D rzeczonego komunikatu Komisja przyznała skarżącej obniżkę w wysokości 40% kwoty grzywny, którą nałożono by na nią w razie braku współpracy; w wypadku Schunk i Hoffmann obniżka wyniosła 30%, a w wypadku SGL, która jako ostatnia podjęła współpracę, obniżka wyniosła 20% (motywy 322–338 decyzji).

20 W rozdziale decyzji zatytułowanym „Zdolność płatnicza i inne czynniki" Komisja odrzuciła argumentację SGL i skarżącej zmierzającą do wykazania, że nie są one w stanie zapłacić grzywny, a następnie przypomniała, iż nałożyła już niedawno na SGL dwie wysokie grzywny z tytułu jej udziału w innych działaniach kartelowych.

21 Komisja wyjaśniła, że w decyzji 2002/271/WE z dnia 18 lipca 2001 r. dotyczącej postępowania na podstawie art. 81 [WE] i art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/E-1/36. 490 — Elektrody grafitowe) (Dz.U. 2002, L 100, s. 1), wydanej w sprawie zwanej „Elektrody grafitowe" i w decyzji 2006/460/WE z dnia 17 grudnia 2002 r. dotyczącej postępowania na podstawie art. 81 [WE] i art. 53 porozumienia EOG (sprawa C.37.667 — Grafity specjalne) (Dz.U. 2006, L 180, s. 20), wydanej w sprawie zwanej „Grafity specjalne", nałożyła na SGL grzywnę w wysokości 80,2 mln EUR z tytułu jej udziału w kartelu dotyczącym elektrod grafitowych oraz dwie grzywny w łącznej kwocie 27,75 mln EUR z tytułu jej udziału w kartelu dotyczącym grafitu izostatycznego oraz w kartelu dotyczącym grafitu prasowanego (motyw 358 decyzji).

22 Mając na względzie poważne trudności finansowe SGL i ostatnio nałożone kary, a także fakt, iż różne działania kartelowe, których podejmowanie zarzucono SGL, miały miejsce jednocześnie, Komisja uznała, że w tych szczególnych okolicznościach nie było konieczne — w celu zapewnienia skutku odstraszającego — nałożenie na SGL grzywny w pełnej wysokości, w związku z czym obniżyła ją o 33% do kwoty 23,64 mln EUR (motyw 360 decyzji).

23 Zważywszy, że sytuacja skarżącej znacznie różniła się od sytuacji SGL, Komisja nie przyznała jej żadnej obniżki kwoty grzywny z tytułu „innych czynników" (motywy 361 i 362 decyzji).

Przebieg postępowania i żądania stron

24 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 20 lutego 2004 r. skarżąca wniosła niniejszą skargę.

25 Ze względu na zmianę składu izb Sądu sędzia sprawozdawca został przydzielony do piątej izby jako jej przewodniczący, w związku z czym niniejsza sprawa została przekazana tej izbie.

26 Na podstawie sprawozdania sędziego sprawozdawcy Sąd (piąta izba) postanowił otworzyć procedurę ustną. Podczas rozprawy w dniu 28 lutego 2008 r. wysłuchano wystąpień stron oraz ich odpowiedzi na pytania Sądu.

27 Podczas tej rozprawy i po wyjaśnieniu przez skarżącą znaczenia niektórych jej argumentów Komisja odstąpiła od swego żądania wzajemnego podwyższenia kwoty grzywny, co zostało odnotowane w protokole rozprawy.

28 Na wezwanie Sądu Komisja przedstawiła podczas rozprawy pismo z dnia 30 października 2001 r., które Morgan wysłała do niej w ramach wniosku o zastosowanie wobec tego przedsiębiorstwa komunikatu w sprawie współpracy. Pismo to, stanowiące część akt postępowania administracyjnego Komisji, zostało przekazane skarżącej, a skarżąca przedstawiła uwagi, które wpłynęły do sekretariatu Sądu w dniu 26 marca 2008 r. Postępowanie ustne zostało zamknięte w dniu 1 kwietnia 2008 r., o czym strony zostały poinformowane pismem wysłanym w tym samym dniu przez sekretariat Sądu.

29 Skarżąca wnosi do Sądu o:

— stwierdzenie nieważności decyzji w zakresie, w jakim decyzja jej dotyczy;

— ewentualnie, uchylenie lub obniżenie kwoty nałożonej grzywny;

— obciążenie Komisji kosztami postępowania.

30 Komisja wnosi do Sądu o:

— oddalenie skargi;

— obciążenie skarżącej kosztami postępowania.

Co do prawa

31 Chociaż skarga wniesiona przez skarżącą ma podwójny przedmiot, mianowicie, tytułem żądania głównego, wniosek o stwierdzenie nieważności decyzji, a tytułem żądania ewentualnego — wniosek o uchylenie lub obniżenie wysokości grzywny, skarżąca podniosła w swych pismach różne zarzuty bez dokonania rozróżnienia.

32 Podczas rozprawy Sąd wezwał skarżącą do przedstawienia uwag dotyczących dokładnego znaczenia niektórych argumentów, a skarżąca oświadczyła, że poprzez argumentację dotyczącą jej biernej roli w naruszeniu popełnionym na rynku bloków węgla i grafitu domagała się ona wyłącznie uwzględnienia wobec niej odpowiedniej okoliczności łagodzącej, a w konsekwencji obniżenia kwoty grzywny. Podobnie skarżąca wyjaśniła, że nie kwestionuje swej obecności podczas posiedzeń komitetu technicznego, poświęconych produktom na bazie węgla i grafitu mającym zastosowanie w branży mechanicznej, a tym samym swojego udziału w naruszeniu w tym sektorze. Sąd odnotował te oświadczenia w protokole rozprawy.

33 Na tym etapie należy stwierdzić, że o ile skarżąca wyraźnie zwróciła się do Sądu o stwierdzenie nieważności decyzji w całości w zakresie, w jakim jej dotyczy, celem wszystkich podniesionych przez nią zarzutów jest podważenie tylko tej części decyzji, która dotyczy grzywien, a w szczególności art. 2 decyzji, w którym Komisja ustaliła wysokość grzywny nałożonej na skarżącą na 43 050 000 EUR. Ze względu na brak jakichkolwiek zarzutów popierających żądanie stwierdzenia nieważności decyzji w całości, należy odrzucić to żądanie i zbadać jedynie zasadność wniosku skarżącej o uchylenie lub obniżenie kwoty grzywny.

W przedmiocie rzekomego naruszenia prawa przez Komisję z uwagi na brak wytyczenia granic właściwych rynków produktowych lub co najmniej właściwych kategorii produktów

34 Skarżąca podnosi, że w niniejszym przypadku wytyczenie granic właściwych rynków produktowych lub co najmniej właściwych kategorii produktów było niezbędne, aby dokonać dokładnej kwalifikacji naruszenia i jego konkretnych skutków celem określenia kwoty grzywny. Ponadto brak wiarygodnej definicji rynków właściwych doprowadził Komisję do wszczęcia w „nielogiczny" sposób postępowań administracyjnych i do ustalenia kwoty grzywny na poziomie, który był ewidentnie zbyt wysoki.

W przedmiocie kwalifikacji naruszenia

35 Skarżąca utrzymuje, że zgodnie z orzecznictwem Komisja była zobowiązana do przeprowadzenia analizy właściwych rynków produktowych lub co najmniej właściwych kategorii produktów i odwołuje się w tym względzie do wyroku Sądu z dnia 19 marca 2003 r. w sprawie T-213/00 CMA CGM i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-913, pkt 206.

36 W wyroku tym Sąd przypomniał, że w ramach stosowania art. 81 ust. 1 WE, aby ustalić, czy porozumienie może wpływać na handel między państwami członkowskimi i czy jego celem lub skutkiem jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji wewnątrz wspólnego rynku, należy — stosownie do okoliczności — określić właściwy rynek (wyroki Sądu: z dnia 21 lutego 1995 r. w sprawie T-29/92 SPO i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-289, pkt 74; z dnia 15 marca 2000 r. w sprawach połączonych T-25/95, T-26/95, od T-30/95 do T-32/95, od T-34/95 do T-39/95, od T-42/95 do T-46/95, T-48/95, od T-50/95 do T-65/95, od T-68/95 do T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 i T-104/95 Cimenteries CBR i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-491, pkt 1093). Obowiązek wytyczenia granic właściwego rynku w decyzji wydanej na podstawie art. 81 ust. 1 WE spoczywa zatem na Komisji jedynie wtedy, gdy bez takiego wytyczenia nie jest możliwe ustalenie, czy dane porozumienie, decyzja związków przedsiębiorstw czy uzgodniona praktyka mogą wpływać na handel między państwami członkowskimi i mieć za cel lub skutek zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji wewnątrz wspólnego rynku (wyrok Sądu z dnia 6 lipca 2000 r. w sprawie T-62/98 Volkswagen przeciwko Komisji, Rec. s. II-2707, pkt 230; zob. także podobnie wyrok Sądu z dnia 15 września 1998 r. w sprawach połączonych T-374/94, T-375/94, T-384/94 i T-388/94 European Night Services i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-3141, pkt 93–95 i 103).

37 Tymczasem skarżąca uważa, że w niniejszym przypadku zdefiniowanie właściwych rynków produktowych lub co najmniej właściwych kategorii produktów nie było konieczne w celu kwalifikacji zarzucanych praktyk w świetle art. 81 WE, ale w celu dokładnej kwalifikacji naruszenia i jego rzeczywistych skutków, po to by określić kwotę grzywny, a kwestia ta jest odrębna od kwestii zarzucalności.

38 Nawiązanie do ww. w pkt 35 wyroku w sprawie CMA CGM i in. przeciwko Komisji okazuje się być zatem pozbawione wszelkiego znaczenia, zważywszy, że, po pierwsze, Komisja szczegółowo zdefiniowała sektor produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży elektrycznej i mechanicznej, wyraźnie rozróżniając poszczególne rodzaje danych produktów (motywy 4–13 decyzji) i zasięg geograficzny rynku wspomnianych produktów (motywy 48–50 decyzji), a po drugie, kartele horyzontalne dotyczące ustalania cen i obejmujące całe terytorium EOG — jak kartel, o którym mowa w decyzji — stanowią oczywiste naruszenia wspólnotowego prawa konkurencji.

39 W rzeczywistości okazuje się, że argumentacja przedstawiona przez skarżącą dotyczy przeprowadzonej przez Komisję oceny wagi naruszenia i związanego z nią określenia wyjściowej kwoty grzywny.

40 Skarżąca uważa w istocie, że Komisja powinna była zbadać szczegółowo wagę naruszenia w odniesieniu do każdej kategorii produktów, których dotyczył kartel. W ramach tej analizy skarżąca podnosi, że kartel miał bardzo ograniczony wpływ w odniesieniu do wszystkich produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży elektrycznej i twierdzi, że nie była ona zaangażowana lub była zaangażowana w niewielkim stopniu na europejskim rynku bloków węgla i grafitu oraz w sektorze produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży mechanicznej, co powinno było skłonić Komisję do zróżnicowania kwot wyjściowych.

41 Na tym etapie należy wskazać, że skarżąca przedstawia takie same argumenty w ramach podnoszonych przez nią zarzutów opartych na nieproporcjonalnym charakterze wyjściowej kwoty grzywny i na dokonaniu przez Komisję błędnej oceny okoliczności łagodzących i zostaną one także zbadanie później.

42 Rozpatrywany niezależnie zarzut oparty na naruszeniu prawa przez Komisję z uwagi na brak wytyczenia granic właściwych rynków produktowych lub co najmniej właściwych kategorii produktów nie może zostać uwzględniony przez Sąd.

43 W pierwszej kolejności należy podkreślić, że Komisja stwierdziła, iż przedsiębiorstwa będące adresatami decyzji brały udział w ciągłym, „jednolitym i złożonym naruszeniu" art. 81 ust. 1 WE i art. 53 ust. 1 porozumienia EOG, które obejmowało całe terytorium EOG, i że skarżąca wyraźnie wskazała w replice, iż nie podważa istnienia w niniejszym przypadku jednolitego naruszenia.

44 Z decyzji wynika następnie, że grzywny zostały nałożone na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17, a Komisja — mimo, że nie odwołała się wyraźnie w decyzji do wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 [EWWiS] (Dz.U. 1998, C 9, s. 3, zwanych dalej „wytycznymi") — ustaliła kwotę grzywien, stosując metodę określoną w wytycznych.

45 Według tej metody Komisja przy ustalaniu kwoty grzywien, które mają zostać nałożone na rozpatrywane przedsiębiorstwa, za punkt wyjścia przyjmuje kwotę określoną w zależności od wagi naruszenia. Przy ocenie wagi naruszenia należy wziąć pod uwagę jego charakter, rzeczywisty wpływ na rynek — tam gdzie może to być zmierzone — oraz rozmiar właściwego rynku geograficznego (pkt 1A akapit pierwszy wytycznych). W tym kontekście naruszenia zostały podzielone na trzy kategorie, a mianowicie: „naruszenia o małym znaczeniu", dla których kwota możliwych grzywien może wynosić od 1 tys. do 1 mln EUR, „poważne naruszenia", dla których kwota możliwych grzywien może wynosić od 1 mln do 20 mln EUR oraz „bardzo poważne naruszenia", dla których kwota możliwych grzywien przekracza 20 mln EUR (pkt 1A akapit drugi, tiret od pierwszego do trzeciego). W ramach każdej z tych kategorii możliwa skala grzywien umożliwia stosowanie zróżnicowanego traktowania przedsiębiorstw w zależności od charakteru popełnionych naruszeń (pkt 1A akapit trzeci). Należy wziąć również pod uwagę rzeczywiste ekonomiczne możliwości spowodowania przez sprawcę naruszenia znaczących szkód innym podmiotom działającym na rynku, w szczególności konsumentom, i w zależności od tego ustalić grzywnę na takim poziomie, który zapewni odpowiednio odstraszający skutek (pkt 1A akapit czwarty).

46 Okazuje się zatem, że rzeczywisty wpływ „naruszenia" na rynek powinien być uwzględniany tam, gdzie można go zmierzyć, i że — wbrew twierdzeniom skarżącej — w świetle wytycznych nie istnieje żaden obowiązek przeprowadzania przez Komisję szczegółowej analizy wpływu kartelu w odniesieniu do każdej właściwej kategorii produktów.

47 Stanowisko skarżącej jest także sprzeczne z przytoczonym przez obie strony wyrokiem Sądu z dnia 6 października 1994 r. w sprawie T-83/91 Tetra Pak przeciwko Komisji, Rec. s. II-755, w którym Sąd oddalił skargę przedsiębiorstwa skazanego przez Komisję na zapłatę jednej grzywny nałożonej z tytułu popełnienia kilku naruszeń art. 82 WE. W pkt 236 tego wyroku Sąd orzekł:

„Komisja nie jest zobowiązana — jak utrzymuje skarżąca — do rozbicia kwoty grzywny pomiędzy poszczególne elementy naruszenia. W szczególności takie rozbicie okazuje się być niemożliwe„ w przypadku gdy — tak jak w niniejszej sprawie — wszystkie stwierdzone naruszenia wpisują się w całościową spójną strategię i powinny być z tego względu pojmowane w sposób generalny zarówno celem stosowania art. [82 WE] jak i ustalenia grzywny. Wystarczy, aby Komisja określiła precyzyjnie w decyzji kryteria pozwalające na ustalenie ogólnego poziomu grzywny nakładanej na przedsiębiorstwo. Komisja nie jest zobowiązana do szczegółowego omówienia sposobu, w jaki uwzględniła każdy z elementów, które zostały wymienione wśród tych kryteriów i przyczyniają się do określenia ogólnego poziomu grzywny".

48 Ponadto Sąd uznał w ww. w pkt 36 wyroku w sprawach połączonych Cimenteries CBR i in. przeciwko Komisji (pkt 4761), że Komisja mogła w oparciu o art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 nałożyć jedną grzywnę na przedsiębiorstwo, które popełniło różne naruszenia, bez konieczności dokonania rozbicia kwoty grzywny w odniesieniu do poszczególnych elementów naruszenia, tym bardziej jeśli poszczególne rozpatrywane naruszenia wpisują się w całościową spójną strategię.

49 Z wyroków tych wynika, że skarżąca niesłusznie twierdzi, iż w niniejszym przypadku Komisja była zobowiązana do przeprowadzenia osobnej analizy każdego elementu stwierdzonego jednolitego naruszenia, w szczególności z uwagi na istnienie całościowej strategii podzielanej przez wszystkich członków kartelu, podczas gdy Komisja nie jest nawet zobowiązana do zbadania wagi każdego naruszenia, w przypadku gdy nakłada jedną grzywnę na przedsiębiorstwo, które popełniło kilka naruszeń.

50 Wbrew twierdzeniom skarżącej wniosek ten nie pozwala na „arbitralne zbiorowe ukaranie" przedsiębiorstw biorących udział w kartelu.

51 Tak więc przy ustalaniu kwoty wyjściowej Komisja zastosowała w decyzji (motywy 289–298) „zróżnicowane traktowanie", wyróżniając zgodnie z pkt 1A akapit szósty wytycznych kilka kategorii przedsiębiorstw stosownie do wielkości ich udziałów w rynku. W ramach wspomnianego zróżnicowanego traktowania ograniczona obecność na rynku może ewentualnie prowadzić do ustalenia niższej kwoty wyjściowej, nawet jeśli w danym przypadku i biorąc pod uwagę obrót osiągnięty na rynku danych produktów, skarżąca została włączona do pierwszej kategorii.

52 Ponadto relatywna waga uczestnictwa każdego rozpatrywanego przedsiębiorstwa, na którą powołuje się skarżąca w ramach przedstawianych przez nią twierdzeń dotyczących braku lub nieznacznego udziału w bezprawnych praktykach dotyczących określonych produktów, powinna zostać i została zbadana przez Komisję podczas przeprowadzania oceny okoliczności łagodzących.

53 Zasadność ocen przeprowadzanych przez Komisję w tym zakresie zostanie zatem zbadana później wraz z podnoszonymi przez skarżącą zarzutami związanymi bezpośrednio z tymi kwestiami.

W przedmiocie postępowania prowadzonego przez Komisję

54 Według skarżącej fakt, że Komisja wszczęła jedno postępowanie w odniesieniu do praktyk obejmujących kilka kategorii całkowicie odmiennych produktów jest ewidentnie nielogiczny i sprzeczny z zasadą dobrej administracji. Komisja powinna była:

— albo wydać jedną decyzję dotyczącą wszystkich karteli w sektorze produktów na bazie węgla i grafitu, jak to uczyniły amerykańskie organy ochrony konkurencji, co doprowadziłoby Komisję do nałożenia na skarżącą grzywny o maksymalnej kwocie 61,37 mln EUR;

— albo wydać kilka decyzji dotyczących każdej właściwej kategorii produktów, zgodnie z praktyką decyzyjną zastosowaną w sprawach: Elektrody grafitowe i Grafity specjalne, co doprowadziłoby Komisję do określenia kwoty wyjściowej na poziomie znacznie niższym od 35 mln EUR.

55 Po pierwsze, należy zauważyć, że skarżąca nie utrzymuje, iż kartele, o których mowa w decyzjach Komisji dotyczących spraw: Elektrody grafitowe i Grafity specjalne oraz kartel, który doprowadził do wydania niniejszej decyzji, stanowią w rzeczywistości jedno i to samo naruszenie, ale podnosi jedynie, że amerykańskie organy ochrony konkurencji przyjęły podejście ogólne w odniesieniu do sektora produktów na bazie węgla i grafitu, co doprowadziło do wydania jednej decyzji.

56 Tak więc skarżąca nie twierdzi ani tym bardziej nie wykazuje, że Komisja — w sposób niezgodny z prawem, w odniesieniu do rynków: elektrod grafitowych, grafitów specjalnych i produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży elektrycznej i mechanicznej — wszczęła trzy odrębne postępowania, stwierdziła cztery naruszenia i nałożyła na skarżącą cztery odrębne grzywny. Należy podkreślić, że Komisja miała prawo do nałożenia na skarżącą czterech odrębnych grzywien, z których każda mieści się w granicach określonych przez art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17, pod warunkiem, że skarżąca popełniła cztery odrębne naruszenia przepisów art. 81

ust. 1 WE, zważywszy że w sprawie Grafity specjalne Komisja wszczęła jedno postępowanie, które doprowadziło do wydania jednej decyzji stwierdzającej istnienie dwóch odrębnych naruszeń, spośród których jedno dotyczyło rynku grafitu specjalnego izostatycznego, a drugie — rynku grafitu specjalnego prasowanego, i nakładającej na skarżącą dwie odrębne grzywny.

57 Ponadto oczywiste jest, że praktyka zastosowana przez amerykańskie organy ochrony konkurencji nie może być narzucana Komisji, która jest odpowiedzialna za wprowadzenie w życie i ukierunkowanie wspólnotowej polityki konkurencji.

58 W tym względzie należy stwierdzić, że wykonywanie uprawnień przez władze państw trzecich, na których spoczywa obowiązek ochrony wolnej konkurencji, podlega, w ramach ich właściwości miejscowej, specyficznym dla tych państw wymogom. Elementy stanowiące podwaliny systemów prawnych innych krajów w dziedzinie konkurencji obejmują bowiem nie tylko szczególne cele i założenia, lecz także prowadzą do przyjęcia konkretnych przepisów materialnych oraz do wywarcia zróżnicowanych skutków prawnych w zakresie prawa administracyjnego, karnego czy cywilnego w sytuacji, gdy władze tych krajów wykazały istnienie naruszeń reguł mających zastosowanie w zakresie konkurencji (wyrok Trybunału z dnia 29 czerwca 2006 r. w sprawie C-308/04 P SGL Carbon przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5977, pkt 29).

59 Zupełnie inna jest natomiast sytuacja prawna przedsiębiorstwa, wobec którego w dziedzinie konkurencji znajduje zastosowanie wyłącznie prawo wspólnotowe i prawo co najmniej jednego państwa członkowskiego, czyli sytuacja, w której kartel ogranicza się — tak jak w niniejszym przypadku — wyłącznie do terytorium, wobec którego znajduje zastosowanie wspólnotowy porządek prawny (zob. podobnie, ww. w pkt 58 wyrok w sprawie SGL Carbon przeciwko Komisji, pkt 30).

60 Wynika z tego, że w sytuacji, gdy Komisja nakłada karę za bezprawne zachowanie się przedsiębiorstwa — nawet jeśli źródłem tego zachowania jest kartel o charakterze międzynarodowym — jej celem jest zapewnienie wolnej konkurencji na wspólnym rynku, co stanowi, zgodnie z art. 3 ust. 1 lit. g) traktatu WE, podstawowy cel Wspólnoty. Ze względu bowiem na szczególny charakter dobra prawnego chronionego na poziomie wspólnotowym, oceny dokonane przez Komisję na podstawie jej uprawnień w tym zakresie mogą w dużym stopniu różnić się od ocen dokonanych przez władze państw trzecich (ww. w pkt 58 wyrok w sprawie SGL Carbon przeciwko Komisji, pkt 31).

61 W tej sytuacji wnioski skarżącej dotyczące maksymalnej grzywny w wysokości 61,37 mln EUR, która mogłaby zostać na nią nałożona, i rzekomego naruszenia przez Komisję art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 — wnioski, które skarżąca łączy z hipotetyczną sytuacją, w której decyzja Komisji opiera się na analizie wszystkich produktów na bazie węgla i grafitu, są pozbawione wszelkiego znaczenia.

62 Po drugie, należy zaznaczyć, że wbrew twierdzeniom skarżącej ze spraw: Elektrody grafitowe i Grafity specjalne nie wynika, by każdy rynek produktów na bazie węgla i grafitu był przedmiotem odrębnego postępowania administracyjnego prowadzonego przez wspólnotowe organy ochrony konkurencji.

63 W sprawie Grafity specjalne Komisja wszczęła jedno postępowanie, które doprowadziło do wydania jednej decyzji stwierdzającej istnienie dwóch odrębnych naruszeń, spośród których jedno dotyczyło rynku grafitu specjalnego izostatycznego, a drugie — rynku grafitu specjalnego prasowanego, i nakładającej na skarżącą dwie odrębne grzywny.

64 W każdym razie należy podkreślić, że Komisja stwierdziła w niniejszej sprawie, iż przedsiębiorstwa będące adresatami decyzji popełniły jednolite naruszenie art. 81 WE. Komisja uzasadniła swe stanowisko w motywie 230 decyzji, który ma następujące brzmienie:

„Mimo argumentu [LCL], że bloki węgla i grafitu nie mogą zastępować gotowych produktów na bazie węgla i grafitu, Komisja uważa, że cała grupa produktów objęta niniejszym postępowaniem była przedmiotem jednolitego i złożonego naruszenia. Komisja zauważa w tym względzie, że substytucyjność produktów jest tylko jednym z elementów, jakie uwzględniła. Inne czynniki, zwłaszcza funkcjonowanie samego kartelu, mogą odgrywać znaczącą rolę. W niniejszym postępowaniu ci sami członkowie kartelu koordynowali swe zachowania handlowe podczas tych samych spotkań w odniesieniu do całej grupy produktów związanych (mimo że niesubstytucyjnych), które wszyscy lub niemalże wszyscy spośród nich produkowali lub sprzedawali. Ponadto głównym celem porozumienia kartelowego, polegającym na niesprzedawaniu bloków osobom trzecim lub po bardzo wysokich cenach, było wzmocnienie głównego porozumienia kartelowego dotyczącego produktów wytwarzanych na bazie tych bloków i jego obrona przed ewentualną konkurencją. Porozumienie dotyczące bloków miało zatem charakter dodatkowy w stosunku do porozumienia głównego dotyczącego produktów gotowych. W świetle tych danych faktycznych Komisja postanowiła potraktować działania kartelowe jako jednolite i złożone naruszenie. Żaden z adresatów niniejszej decyzji nie twierdził, że istniało wiele naruszeń”.

65 W niniejszej sprawie Komisja, mając na uwadze obiektywne powody, wszczęła postępowanie, stwierdziła istnienie jednego naruszenia i nałożyła w decyzji grzywnę na skarżącą. Poza tym należy przypomnieć, że skarżąca nie podważa istnienia jednolitego naruszenia.

66 W tych okolicznościach fakt, iż Komisja zdecydowała się wydać decyzję w celu ukarania jednolitego i ciągłego naruszenia, nie może być uznany za „nielogiczny” lub sprzeczny z zasadą dobrej administracji.

67 Z całości powyższych rozważań wynika, że zarzut oparty na naruszeniu prawa przez Komisję z uwagi na brak wytyczenia granic właściwych rynków produktowych lub co najmniej właściwych kategorii produktów należy oddalić.

W przedmiocie rzekomo błędnej oceny wagi naruszenia i rzekomo nieproporcjonalnego charakteru wyjściowej kwoty grzywny

68 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wagę naruszenia należy ustalać na podstawie licznych okoliczności, w odniesieniu do których Komisja dysponuje swobodnym uznaniem (wyrok Trybunału z dnia 10 maja 2007 r. w sprawie C-328/05 P SGL Carbon przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-3921, pkt 43, zob. także podobnie wyrok Trybunału z dnia 28 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5425, pkt 240–242).

69 Jak zostało wyjaśnione powyżej, Komisja ustaliła w niniejszym przypadku kwotę grzywien, stosując metodę określoną w wytycznych.

70 Należy przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem wytycznych nie można uznać za normę prawną, której w każdym razie musi przestrzegać administracja, lecz za normę postępowania, która stanowi pewną wskazówkę dla praktyki administracyjnej i od której administracja nie może odstąpić w konkretnym przypadku bez podania powodów, które byłyby zgodne z zasadą równego traktowania (zob. ww. w pkt 68 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 209, i przytoczone tam orzecznictwo).

71 Przyjmując takie normy postępowania i ogłaszając poprzez publikację, że będzie ona je stosować od tej pory do przypadków w nich przewidzianych, Komisja sama wyznacza sobie granice swobodnego uznania i nie może odejść od tych norm bez narażania się w danym przypadku na sankcję za naruszenie ogólnych zasad prawa, takich jak zasada równego traktowania lub zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań (zob. ww. w pkt 68 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 211, i przytoczone tam orzecznictwo).

72 Ponadto należy przypomnieć, że zgodnie z tym samym orzecznictwem wytyczne określają w sposób generalny i abstrakcyjny tryb postępowania, jaki narzuciła sobie Komisja dla celów ustalenia kwoty grzywien nakładanych na mocy art. 15 rozporządzenia nr 17. Wytyczne te, przy opracowaniu których Komisja zastosowała między innymi kryteria określone w orzecznictwie Trybunału, zapewniają w konsekwencji tym przedsiębiorstwom pewność prawa (zob. podobnie ww. w pkt 68 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 213).

73 Należy zaznaczyć, że wytyczne przewidują, po pierwsze, ocenę wagi naruszenia jako takiego, na podstawie której może zostać ustalona „ogólna kwota wyjściowa". Po drugie, waga naruszenia jest badana z uwzględnieniem charakterystyki danego przedsiębiorstwa, w szczególności jego wielkości oraz jego pozycji na rynku właściwym, co może doprowadzić do ważenia kwoty wyjściowej, do podziału przedsiębiorstw na kategorie i do ustalenia „szczególnej kwoty wyjściowej".

W przedmiocie rzekomo nadmiernego charakteru wyjściowej kwoty grzywny w świetle ograniczonego wpływu zarzucanych praktyk

74 W odniesieniu do oceny wagi naruszenia jako takiego pkt 1A akapity pierwszy i drugi wytycznych stanowi, co następuje:

„Przy ocenie wagi naruszenia należy wziąć pod uwagę je[go] charakter, rzeczywisty wpływ na rynek tam, gdzie może to być zmierzone, oraz rozmiar właściwego rynku geograficznego.

Naruszenia będą więc zaliczane do jednej z trzech kategorii: naruszeń o małym znaczeniu, poważnych naruszeń oraz bardzo poważnych naruszeń".

75 Komisja wskazała w decyzji następujące trzy elementy:

— omawiane naruszenie polegało głównie na ustalaniu w sposób bezpośredni lub pośredni cen sprzedaży oraz innych warunków transakcji mających zastosowanie wobec klientów, na podziale rynków, w szczególności poprzez przydzielanie klientów, a także na prowadzeniu skoordynowanych działań w stosunku do konkurentów, którzy nie byli członkami kartelu, a takie praktyki stanowią, ze względu na sam ich charakter, najpoważniejszy rodzaj naruszenia przepisów art. 81 ust. 1 WE i art. 53 ust. 1 porozumienia EOG (motyw 278 decyzji);

— porozumienia kartelowe zostały wykonane i miały wpływ na rynek EOG w zakresie omawianych produktów, aczkolwiek nie było możliwe precyzyjne określenie tego wpływu (motyw 286 decyzji);

— kartel obejmował cały wspólny rynek oraz cały Europejski Obszar Gospodarczy po jego utworzeniu (motyw 287 decyzji).

76 Wniosek Komisji zawarty w motywie 288 decyzji ma następujące brzmienie:

„Mając na względzie te wszystkie czynniki, Komisja uważa, że przedsiębiorstwa, których dotyczy niniejsza decyzja, dopuściły się bardzo poważnego naruszenia. Zdaniem Komisji charakter naruszenia i jego zasięg geograficzny są takie, że naruszenie należy uznać za bardzo poważne bez względu na to, czy można, czy też nie, określić jego wpływ na rynek. W każdym razie jasne jest, że antykonkurencyjne uzgodnienia kartelu zostały wdrożone i miały wpływ na rynek, nawet jeśli nie można określić precyzyjnie tego wpływu".

77 Skarżąca zarzuca Komisji, że nie zbadała rzeczywistego wpływu naruszenia na dane rynki i poprzestała na uznaniu — w oparciu o zwykłe stwierdzenie, że kartel został wprowadzony w życie — iż kartel ten miał wpływ na rynek, nie badając znaczenia tego wpływu, z naruszeniem wytycznych i jej wcześniejszej praktyki decyzyjnej. Skarżąca dodaje, że biorąc pod uwagę obiektywnie ograniczony wpływ zarzucanych praktyk na dane rynki, Komisja mogła co najwyżej zakwalifikować te praktyki jako „poważne" i ustalić kwotę wyjściową na poziomie nieprzekraczajacym 20 mln EUR.

78 Po pierwsze, należy zauważyć, że przedstawiciele Komisji wskazali podczas rozprawy, iż kwalifikacja naruszenia jako „bardzo poważnego" wynikała jedynie z uwzględnienia charakteru naruszenia i jego zasięgu geograficznego i że nawet jeśli rzeczywisty wpływ kartelu na rynek został stwierdzony w decyzji, element ten nie został uwzględniony w celu dokonania kwalifikacji naruszenia, a tym samym przy określeniu wyjściowej kwoty grzywny.

79 Stanowisko to jest jednak sprzeczne ze zwykłą wykładnią literalną motywów 278–288 decyzji. W motywie 281 decyzji Komisja stwierdza wystąpienie rzeczywistych skutków antykonkurencyjnych wynikające w niniejszym przypadku z faktu wykonania porozumień kartelowych, nawet jeśli nie jest możliwe dokładne ich określenie, przy czym owo stwierdzenie następuje po opisie charakteru naruszenia i poprzedza określenie zasięgu geograficznego tego naruszenia. Treść motywu 288 decyzji, a konkretnie użyty zwrot „[m]ając na względzie te wszystkie czynniki", pozwala uznać, że Komisja uwzględniła w istocie rzeczywisty wpływ kartelu na rynek w celu uznania naruszenia za „bardzo poważne", nawet jeśli dodała, iż wspomniana kwalifikacja jest zasadna bez względu na to, czy można zmierzyć wspomniany wpływ.

80 Po drugie, należy stwierdzić, że wbrew twierdzeniom skarżącej Komisja nie była zobowiązana do konkretnego zbadania bezprawnych praktyk na każdym z rynków właściwych, zważywszy że Komisja stwierdziła, iż wszystkie porozumienia lub uzgodnione praktyki, o których mowa w decyzji, stanowiły jednolite i złożone naruszenie, czego skarżąca nie kwestionuje, i że należy wziąć pod uwagę jedynie skutki wynikające z naruszenia jako całości (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie C-49/92 P Komisja przeciwko Anic Partecipazioni, Rec. s. I-4125, pkt 152, i wyrok Sądu z dnia 17 grudnia 1991 r. w sprawie T-7/89 Hercules Chemicals przeciwko Komisji, Rec. s. II-1711, pkt 342).

81 Po trzecie, z motywów 244–248 i 280–286 decyzji wynika, że Komisja faktycznie wyprowadziła z okoliczności, iż kartel został wprowadzony w życie, wniosek, że kartel miał rzeczywisty wpływ na omawiany sektor.

82 Komisja wskazuje w tym względzie, że „[w]szyscy członkowie kartelu stosowali uzgodnione ogólne podwyżki cen (wyrażone procentowo), rozprowadzając nowe wykazy cen [...], przedsiębiorstwa transportu publicznego udzielały zamówień spółce, której oferta została zmanipulowana w ten sposób, że była nieznacznie niższa od ofert pozostałych stron kartelu, prywatni klienci mogli jedynie zaopatrywać się u wskazanego wcześniej dostawcy po uprzednio określonej cenie, przez co konkurencja nie mogła

zaistnieć, a przedsiębiorstwa zajmujące się obróbką znalazły się w sytuacji, w której nie było możliwe nabywanie bloków lub jedynie po sztucznie zawyżonych cenach, w związku z czym nie mogły stanowić skutecznej konkurencji na rynku produktów gotowych". Mając na względzie długość okresu naruszenia oraz fakt, iż przedsiębiorstwa, o których mowa, kontrolowały wspólnie ponad 90% rynku EOG, okoliczność, że kartel wywołał rzeczywiste skutki antykonkurencyjne na tym rynku nie budzi zdaniem Komisji żadnych wątpliwości (motyw 245 i 281 decyzji).

83 Należy przypomnieć, że w celu oceny rzeczywistego wpływu naruszenia na rynek Komisja jest zobowiązana do przyjęcia za punkt odniesienia konkurencji, jaka normalnie istniałaby w przypadku braku naruszenia (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 16 grudnia 1975 r. w sprawach połączonych od 40/73 do 48/73, 50/73, od 54/73 do 56/73, 111/73, 113/73 i 114/7373 Suiker Unie i in. przeciwko Komisji, Rec. s. 1663, pkt 619 i 620; wyroki Sądu: z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-347/94 Mayr-Melnhof przeciwko Komisji, Rec. s. II-1751, pkt 235; z dnia 11 marca 1999 r. w sprawie T-141/94 Thyssen Stahl przeciwko Komisji, Rec. s. II-347, pkt 645, i z dnia 9 lipca 2003 r. w sprawie T-224/00 Archer Daniels Midland i Archer Daniels Midland Ingredients przeciwko Komisji, Rec. s. II-2597, zwany dalej „wyrokiem w sprawie ADM I", pkt 150).

84 Jeśli chodzi o kartele cenowe, Komisja może zasadnie uznać, że naruszenie miało wpływ na rynek, opierając się na fakcie, że członkowie kartelu podjęli działania mające na celu zastosowanie ustalonych cen, na przykład poprzez poinformowanie o nich klientów, wydanie pracownikom instrukcji, że mają traktować je jako podstawę do negocjacji i poprzez kontrolowanie ich stosowania przez ich konkurentów oraz ich własne oddziały sprzedaży. Do stwierdzenia istnienia wpływu na rynek wystarczy bowiem, że ustalone ceny posłużyły jako podstawa do ustalenia cen pojedynczych transakcji i ograniczyły możliwość negocjacji ze strony klientów (ww. w pkt 80 wyrok w sprawie Hercules Chemicals przeciwko Komisji, pkt 340 i 341, wyroki Sądu: z dnia 20 kwietnia 1999 r. w sprawach połączonych od T-305/94 do T-307/94, od T-313/94 do T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 i T-335/94 Limburgse Vinyl Maatschappij i in. przeciwko Komisji, zwany „wyrokiem w sprawie PVC II", Rec. s. II-931, pkt 743–745, i z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych od T-259/02 do T-264/02 i T-271/02 Raiffeisen Zentralbank Österreich i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5169, pkt 285).

85 Natomiast jeżeli Komisja udowodni wprowadzenie kartelu w życie, nie można od niej wymagać, by systematycznie wykazywała, że porozumienia rzeczywiście pozwoliły określonym przedsiębiorstwom uzyskać poziom cen transakcji wyższy od poziomu, który byłby osiągnięty przy braku kartelu. W tym względzie nie można dopuścić tezy, zgodnie z którą sam fakt, iż poziom cen transakcji byłby inny w przypadku braku zmowy, może być uwzględniony w celu określenia wagi naruszenia (wyrok Trybunału z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie C-279/98 P Cascades przeciwko Komisji, Rec. s. I-9693, pkt 53 i 62). Ponadto nieproporcjonalne byłoby wprowadzenie wymogu przeprowadzenia tego dowodu, ponieważ pochłonęłoby ono znaczne koszty, biorąc pod uwagę, że wymagałoby zastosowania teoretycznych obliczeń, opartych na wzorach ekonomicznych, których dokładność byłoby trudno skontrolować sądowi i których niezawodność nie jest pewna (opinia rzecznika generalnego J. Mischa do wyroku Trybunału z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie C-283/98 P Mo och Domsjö przeciwko Komisji, Rec. s. I-9855, I-9858, pkt 109).

86 W celu oceny wagi naruszenia decydujące znaczenie ma ustalenie, że członkowie kartelu zrobili wszystko, co było w ich mocy, aby ich zamiary przyniosły rzeczywisty skutek. Natomiast to, co stało się później w zakresie rzeczywistego poziomu cen na rynku, mogło być uzależnione od innych czynników, niepodlegających kontroli ze strony członków kartelu. Członkowie kartelu nie mogą przypisywać sobie czynników zewnętrznych, które pokrzyżowały ich zamiary, i wskazywać ich jako okoliczności uzasadniających obniżenie grzywny (opinia rzecznika generalnego J. Mischa w sprawie, w której wydano ww. w pkt 85 wyrok Mo och Domsjö przeciwko Komisji, pkt 102– 107).

87 Tak więc Komisja mogła słusznie oprzeć się na okoliczności, iż kartel został wprowadzony w życie, by stwierdzić istnienie wpływu na rynek, po tym jak trafnie wskazała, że kartel funkcjonował przez ponad jedenaście lat i że członkowie wspomnianego kartelu kontrolowali ponad 90% rynku EOG, przy czym nie było konieczne precyzyjne zmierzenie znaczenia tego wpływu.

88 Jeśli chodzi o zasadność stwierdzeń, na podstawie których Komisja doszła do tego wniosku, należy zaznaczyć, że skarżąca nie dowodzi ani nawet nie twierdzi, iż kartel nie został wprowadzony w życie.

89 Skarżąca powołuje się niewątpliwie na „marginalną" rolę, jaką odegrała we wprowadzaniu w życie bezprawnych praktyk w sektorze produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży mechanicznej, oraz na fakt, iż nie sprzedawała osobom trzecim bloków węgla i grafitu. W ramach zarzutu, że Komisja dokonała błędnej oceny okoliczności łagodzących, skarżąca podnosi też, że w rzeczywistości nie stosowała niektórych porozumień kartelowych. Jednakże argumenty, które skarżąca opiera na swoim własnym zachowaniu, nie mogą zostać uwzględnione. Rzeczywiste zachowanie przedsiębiorstwa, które jakoby miało miejsce, nie ma bowiem znaczenia przy ocenie wpływu kartelu na rynek, ponieważ należy uwzględnić tylko skutki wynikające z naruszenia jako całości (ww. w pkt 80 wyroki: w sprawie Komisja przeciwko Anic Partecipazioni, pkt 152, i w sprawie Hercules Chemicals przeciwko Komisji, pkt 342).

90 Z pism skarżącej wynika, że poprzestaje ona zasadniczo na powołaniu się na fakt, iż kartel miał ograniczony wpływ w zakresie niektórych rozpatrywanych produktów i został tylko częściowo wprowadzony w życie, przy czym twierdzenie to — przy założeniu, że jest ono poprawne — nie pozwala wykazać, że Komisja oceniła w błędny sposób wagę naruszenia, uwzględniając fakt, iż niedozwolone praktyki, o których mowa, wywołały rzeczywiste antykonkurencyjne skutki na rynku omawianych produktów w EOG (wyrok Sądu z dnia 25 października 2005 r. w sprawie T-38/02 Groupe Danone przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4407, pkt 148).

91 Należy także zaznaczyć, że zakładając nawet, iż Komisja nie wykazała w sposób wymagany prawem rzeczywistego wpływu kartelu, uznanie niniejszego naruszenia za „bardzo poważne" byłoby mimo to właściwe. Trzy aspekty oceny wagi naruszenia nie mają bowiem tej samej wartości przy ocenie ogólnej. Charakter naruszenia odgrywa zasadniczą rolę w szczególności przy badaniu przesłanek „bardzo poważnych" naruszeń. W tym względzie z opisu bardzo poważnych naruszeń zawartego w wytycznych wynika, że porozumienia lub uzgodnione praktyki, których celem jest, jak w tym przypadku, ustalenie cen, mogą na podstawie samego ich charakteru spowodować uznanie ich za „bardzo poważne", bez konieczności dokonania

charakterystyki tych zachowań z punktu widzenia wpływu na rynek czy określonego obszaru geograficznego. Wniosek ten poparty jest faktem, że o ile opis poważnych naruszeń wyraźnie wspomina o wpływie na rynek oraz skutkach wywoływanych na dużych obszarach wspólnego rynku, to opis bardzo poważnych naruszeń nie zawiera żadnego wymogu konkretnego wpływu na rynek ani skutków dotyczących określonego obszaru geograficznego (wyrok Sądu z dnia 27 lipca 2005 r. w sprawach połączonych od T-49/02 do T-51/02 Brasserie nationale i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3033, pkt 178, i ww. w pkt 90 wyrok Sądu z dnia 25 października 2005 r. w sprawie Groupe Danone przeciwko Komisji, pkt 150).

92 W odniesieniu do twierdzenia, że wcześniejsza praktyka decyzyjna Komisji jest sprzeczna z podejściem przyjętym w niniejszej decyzji, należy przypomnieć, że z utrwalonego orzecznictwa Trybunału (wyroki Trybunału: z dnia 21 września 2006 r. w sprawie C-167/04 P JCB Service przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8935, pkt 201 i 205, i z dnia 7 czerwca 2007 r. w sprawie C-76/06 P Britannia Alloys & Chemicals przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-4405,pkt 60) wynika, że praktyka decyzyjna Komisji nie stanowi ram prawnych dla grzywien w dziedzinie konkurencji i że decyzje dotyczące innych spraw mają jedynie charakter informacyjny, jeżeli chodzi o ewentualne istnienie dyskryminacji, zważywszy że jest mało prawdopodobne, iż okoliczności charakteryzujące te sprawy, takie jak rynki, produkty, zainteresowane przedsiębiorstwa i brane pod uwagę okresy, są identyczne. Należy stwierdzić, że skarżąca nie przedstawiła w niniejszej sprawie dowodu istnienia takiej dyskryminacji.

93 Skarżąca uważa wreszcie, że zakładając, quod non, że zarzucane praktyki mogą być zakwalifikowane jako „bardzo poważne", Komisja powinna była ustalić wyjściową kwotę grzywny na najniższym poziomie skali grzywien mających zastosowanie do „bardzo poważnych" naruszeń, właśnie w celu uwzględnienia ograniczonego wpływu tych praktyk na rozpatrywane rynki.

94 Poprzez tę argumentację skarżąca wydaje się twierdzić, że zakładając nawet, iż naruszenie zostało słusznie zakwalifikowane jako „bardzo poważne", Komisja naruszyła zasadę proporcjonalności, ustalając wyjściową kwotę grzywny na 35 mln EUR, która nie powinna przekroczyć 20 mln EUR, mając na względzie ograniczony wpływ naruszenia, z uwagi na brak udziału skarżącej w naruszeniu popełnionym na rynku bloków i płyt węgla i grafitu, jej marginalny udział w naruszeniach popełnionych w sektorze produktów mających zastosowanie w branży mechanicznej oraz niezmiernie ograniczony wpływ zarzucanych praktyk na rynki produktów mających zastosowanie w branży elektrycznej.

95 Należy jednakże przypomnieć, że — jak zostało wyjaśnione w pkt 89 powyżej — rzeczywiste, jak twierdzi przedsiębiorstwo zachowanie tego przedsiębiorstwa, nie ma znaczenia przy ocenie wpływu kartelu na rynek.

96 Ponadto z motywów 120 i 124 decyzji wynika, że Komisja nie stwierdziła, iż kartel miał znaczący wpływ w zakresie wszystkich produktów i klientów, których on dotyczył, i że, przeciwnie, przyznała nawet, iż wpływ ten mógł być bardziej ograniczony w przypadku niektórych szczególnych produktów, jak wskazuje skarżąca, która opiera swe twierdzenia na ustaleniach Komisji. Skarżąca nie uważa skądinąd ani tym bardziej nie wykazuje, że Komisja opisała w sposób błędny i przesadny skutki kartelu.

97 Należy również przypomnieć, że skarżąca brała udział w szeregu porozumień lub uzgodnionych praktyk dotyczących produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży elektrycznej i mechanicznej, a także bloków węgla i grafitu, z których wytwarzane są te produkty, przy czym cała ta grupa produktów związanych była objęta jednolitym i złożonym naruszeniem. Tymczasem w celu dokonania oceny wpływu na rynek należy wziąć pod uwagę jedynie skutki wynikające z naruszenia jako całości (zob. podobnie ww. w pkt 80 wyroki: w sprawie Komisja przeciwko Anic

Partecipazioni, pkt 152, i w sprawie Hercules Chemicals przeciwko Komisji, pkt 342), a skarżąca nie przedstawia ograniczonego wpływu kartelu w odniesieniu do półproduktów, produktów mających zastosowanie w branży mechanicznej ani nawet zresztą produktów mających zastosowanie w branży elektrycznej, przeznaczonych dla „małych" klientów.

98 W związku z powyższym należy oddalić zarzut oparty na nieproporcjonalnym charakterze wyjściowej kwoty grzywny w świetle rzekomo ograniczonego wpływu zarzucanych bezprawnych praktyk.

W przedmiocie rzekomo nadmiernego charakteru wyjściowej kwoty grzywny w świetle niewielkiego zaangażowania skarżącej w kartel

99 Skarżąca wskazuje, że przy określaniu wagi naruszenia, a w związku z tym kwoty wyjściowej grzywny, Komisja powinna uwzględnić relatywną wagę udziału w kartelu każdego z oskarżonych przedsiębiorstw. Odwołując się do wyroku Sądu z dnia 11 grudnia 2003 r. w sprawie T-59/99 Ventouris przeciwko Komisji, Rec. s. II-5257, pkt 200 i 219, skarżąca wnosi do Sądu o znaczne obniżenie kwoty grzywny, w celu uwzględnienia faktu, iż nie brała udziału w praktykach stosowanych na rynku bloków węgla i grafitu, a także nieznacznej roli, jaką odegrała w zakresie praktyk stosowanych w sektorze produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży mechanicznej. Ustalając względem skarżącej kwotę wyjściową na 35 mln EUR, która była identyczna z kwotą wyjściową przyjętą wobec Morgan, i ustalając kwotę wyjściową na zaledwie 21 mln EUR w wypadku Schunk i SGL, podczas gdy te trzy przedsiębiorstwa brały udział we wszystkich praktykach, o których mowa w decyzji, Komisja naruszyła zasadę równego traktowania.

100 Jak słusznie podkreśla Komisja, skarżąca myli w swej argumentacji ocenę wagi naruszenia, która służy określeniu poziomu wyjściowego grzywny, z oceną relatywnej

wagi udziału w naruszeniu każdego z przedsiębiorstw, które w nim uczestniczyły, a ta ostatnia kwestia powinna być zbadana w ramach ewentualnego uwzględnienia okoliczności obciążających lub łagodzących.

101 Jak już zostało wyjaśnione, Komisja — w ramach oceny wagi naruszenia i zgodnie z wytycznymi — uwzględniła charakter tego naruszenia, jego rzeczywisty wpływ na rozpatrywany rynek i zasięg geograficzny tego rynku.

102 Gdy Komisja opiera się na wpływie naruszenia, by ocenić jego wagę, zgodnie z pkt 1 A akapity pierwszy i drugi wytycznych, skutki, które należy uwzględnić z tego tytułu, to skutki wynikające z całego naruszenia, w którym brały udział wszystkie przedsiębiorstwa (ww. w pkt 80 wyrok w sprawie Komisja przeciwko Anic Partecipazioni, pkt 152), tak że uwzględnienie indywidualnego zachowania lub danych właściwych dla każdego przedsiębiorstwa nie ma w tym względzie znaczenia.

103 Nawiązanie do ww. w pkt 99 wyroku w sprawie Ventouris przeciwko Komisji (pkt 200 i 219) jest także pozbawione wszelkiego znaczenia, jako że wyrok ten nie dotyczy sytuacji, w której mamy do czynienia z jednolitym naruszeniem, tak jak w niniejszym przypadku, ale ukarania przez Komisję dwóch odrębnych naruszeń. W wyroku tym Sąd stwierdza, że Komisja, naruszając zasadę proporcjonalności, ukarała w ten sam sposób przedsiębiorstwa, które brały udział w dwóch naruszeniach, i przedsiębiorstwa, które uczestniczyły tylko w jednym z nich. Skarżąca, która brała udział tylko w jednym z dwóch naruszeń, ale została ukarana tak, jak gdyby uczestniczyła w dwóch naruszeniach, skorzystała z przyznanej przez Sąd obniżki kwoty nałożonej na nią grzywny.

104 W niniejszym przypadku skarżąca nie kwestionuje istnienia jednolitego naruszenia oraz faktu, iż brała w nim udział. Uważa jedynie, że relatywna waga jej udziału w naruszeniu jest mniejsza niż relatywna waga innych biorących w nim udział przedsiębiorstw, takich jak Morgan, Schunk i SGL. Argumentacja skarżącej przedstawiona na poparcie tego twierdzenia zostanie zatem zbadana w ramach zarzutów opartych na dokonaniu przez Komisję błędnej oceny okoliczności łagodzących.

W przedmiocie rzekomo nadmiernego charakteru kwoty wyjściowej grzywny w świetle wartości obrotów osiąganych przez skarżącą

105 Mając na uwadze dużą różnicę w wielkości zainteresowanych przedsiębiorstw i w celu uwzględnienia określonego znaczenia każdego z nich, a zatem rzeczywistego wpływu ich zachowania stanowiącego naruszenie na konkurencję, Komisja potraktowała przedsiębiorstwa uczestniczące w naruszeniu w zróżnicowany sposób zgodnie z pkt 1A akapity czwarty i szósty wytycznych. Komisja podzieliła w tym celu zainteresowane przedsiębiorstwa na trzy kategorie, opierając się na obrocie osiągniętym w skali EOG przez każde z przedsiębiorstw w zakresie produktów, których dotyczy niniejsze postępowanie, wliczając wartość użytku własnego każdego przedsiębiorstwa. Otrzymano w ten sposób wielkość udziału w rynku, która odpowiada względnemu znaczeniu każdego przedsiębiorstwa w naruszeniu i jego rzeczywistej ekonomicznej możliwości wyrządzenia znacznej szkody konkurencji (motywy 289–291decyzji).

106 Porównanie zostało oparte na danych dotyczących obrotu (wyrażonego w milionach EUR) osiągniętego w zakresie omawianych produktów w ostatnim roku naruszenia, mianowicie w 1998 r., zawartych w tabeli 1 zamieszczonej w motywie 37

decyzji, zatytułowanej „Oszacowanie obrotu (wliczając wartość odpowiadającą użytkowi własnemu) i udziałów w rynku EOG w 1998 r. w zakresie grupy produktów będących przedmiotem postępowania”:

Dostawcy	Obrót (wliczając wartość użytku własnego)	Udział w rynku EOG (w %)
Conradty	9	3
Hoffmann	17	6
[LCL]	84	29
Morgan	68	23
Schunk	52	18
SGL	41	14
Inni	20	7
Łącznie	291	100

107 W konsekwencji skarżąca i Morgan, które uznano za dwa największe podmioty gospodarcze posiadające udziały w rynku przekraczające 20%, zostały zaliczone do pierwszej kategorii. Schunk i SGL, które są średnimi podmiotami gospodarczymi z udziałami w rynku wynoszącymi między 10 a 20%, zakwalifikowano do drugiej kategorii. Hoffmann i Conradty, które uznano za małe podmioty gospodarcze ze względu na udziały w rynku nieprzekraczające 10%, zostały zaszeregowane do trzeciej kategorii (motywy 37 i 297 decyzji).

108 Na podstawie powyższych rozważań Komisja ustaliła kwotę wyjściową określoną w oparciu o wagę naruszenia na 35 mln EUR w wypadku skarżącej i Morgan, na 21 mln EUR w wypadku Schunk i SGL i na 6 mln EUR w wypadku Hoffmann i Conradty (motyw 298 decyzji).

109 W ramach swego zarzutu skarżąca utrzymuje, że Komisja była zobowiązana do uwzględnienia obrotu osiągniętego ze sprzedaży rozpatrywanych produktów w EOG i że kwota wyjściowa w wysokości 35 mln EUR, ustalona przez Komisję, jest nieproporcjonalna do obrotu osiągniętego na każdym z rynków właściwych (wspomniana kwota stanowi 41,7% wartości obrotu wynoszącego 84 mln EUR, wskazanego w decyzji, 46,3% wartości obrotu w przypadku produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży elektrycznej i 421% wartości obrotu w przypadku produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży mechanicznej), a wniosek ten — według skarżącej — nasuwa się w świetle wcześniejszej praktyki decyzyjnej Komisji i orzecznictwa. Zgodnie z orzecznictwem kwota grzywny powinna być „rozsądna w stosunku" do obrotu osiągniętego na rynku właściwym.

110 Po pierwsze, należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału (ww. w pkt 92 wyroki: w sprawie JCB Service przeciwko Komisji, pkt 201 i 205, i w sprawie Britannia Alloys & Chemicals przeciwko Komisji, pkt 60) praktyka decyzyjna Komisji nie stanowi ram prawnych dla grzywien w dziedzinie konkurencji i decyzje dotyczące innych spraw mają jedynie charakter informacyjny, jeżeli chodzi o ewentualne istnienie dyskryminacji, zważywszy że jest mało prawdopodobne, iż okoliczności charakteryzujące te sprawy, takie jak rynki, produkty, zainteresowane przedsiębiorstwa i brane pod uwagę okresy, są identyczne.

111 Należy stwierdzić, że skarżąca nie przedstawia dowodu takiej dyskryminacji. Skarżąca podnosi w sposób ogólny, że z analizy ostatniej praktyki decyzyjnej Komisji wynika, iż najwyższa kwota wyjściowa ustalana zwykle w sprawach dotyczących „bardzo poważnych" naruszeń dokonywanych w skali światowej lub na całym terytorium EOG zawiera się zasadniczo w przedziale od 10 do 20% wartości obrotu osiągniętego przez dane przedsiębiorstwo na rynkach właściwych. Skarżąca podkreśla, że w sprawie Grafity specjalne Komisja ustaliła wobec niej kwotę wyjściową wynoszącą 7,5 mln EUR, która stanowi około 14,5% wartości obrotu osiągniętego w skali światowej ze sprzedaży danych produktów.

112 Twierdzeniu temu zaprzecza Komisja, która przedstawia przykłady decyzji, w których ustaliła kwoty wyjściowe przekraczające 20% wartości obrotu osiągniętego przez dane przedsiębiorstwa na rynku właściwym. Tak więc Komisja cytuje przypadek Asea Brown Boveri Ltd, wobec której ustalono w decyzji 1999/60/WE z dnia 21 października 1998 r. dotyczącej postępowania na podstawie [81 WE] (IV/35.691/E-4 — Rury preizolowane) (Dz.U. 1999, L 24, s. 1), sprostowanej przed jej opublikowaniem, wyjściową kwotę grzywny w wysokości 50 mln EUR, stanowiącą 23% wartości obrotu osiągniętego w zakresie rozpatrywanych produktów. Komisja powołuje się także na decyzję 2003/437/WE z dnia 11 grudnia 2001 r. dotyczącą postępowania na podstawie art. 81 [WE] i art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/E-1/37.027 — Fosforan cynku) (Dz.U. 2003, L 153, s. 1), w której kwota wyjściowa wynosząca 3 mln EUR stanowiła blisko 100% wartości obrotu każdego z czterech głównych członków kartelu osiągniętych na danym rynku.

113 Poza tym należy przypomnieć, że Komisja dysponuje swobodą uznania w zakresie ustalania wysokości grzywien celem doprowadzenia do tego, ażeby zachowania przedsiębiorstw były zgodne z regułami konkurencji (wyrok Sądu z dnia 21 października 1997 r. w sprawie T-229/94 Deutsche Bahn przeciwko Komisji, Rec. s. II-1689, pkt 127). Fakt, iż Komisja wymierzała już w przeszłości grzywny w określonej wysokości za określone rodzaje naruszeń, nie może więc pozbawić jej możliwości podwyższenia w każdym momencie tej wysokości, aby zapewnić realizację wspólnotowej polityki konkurencji (wyrok Trybunału z dnia 7 czerwca 1983 r. w sprawach połączonych od 100/80 do 103/80 Musique diffusion française i in. przeciwko Komisji, Rec. s. 1825, pkt 109) i aby wzmóc odstraszający skutek grzywien (wyrok Sądu z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-327/94 SCA Holding przeciwko Komisji, Rec. s. II-1373, pkt 179).

114 Po drugie, należy zaznaczyć, że wbrew twierdzeniom skarżącej Komisja nie ma obowiązku, przy ustalaniu kwoty grzywien w zależności od wagi i czasu trwania spornego naruszenia, traktować jako punktu wyjścia przy obliczaniu tych grzywien kwot określonych na podstawie obrotu zainteresowanych przedsiębiorstw, a w szczególności obrotu osiągniętego ze sprzedaży danych produktów (zob. podobnie ww. w pkt 68 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 255).

115 Wagę naruszeń należy ustalić na podstawie licznych okoliczności, do których należą szczególne okoliczności sprawy, jej kontekst i odstraszające działanie grzywien, przy czym nie ma potrzeby ustalania wiążącej lub wyczerpującej listy kryteriów, które należy obowiązkowo uwzględnić (zob. ww. w pkt 68 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 241, i przytoczone tam orzecznictwo).

116 Z zastrzeżeniem górnej granicy przewidzianej w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17, która odnosi się do całkowitego obrotu (zob. ww. w pkt 113 wyrok w sprawach połączonych Musique diffusion française i in. przeciwko Komisji, pkt 119), Komisja może uwzględnić obrót danego przedsiębiorstwa, oceniając wagę naruszenia przy ustalaniu kwoty grzywny, jednak nie może przypisywać nieproporcjonalnie dużego znaczenia temu obrotowi w stosunku do innych kryteriów oceny (zob. ww. w pkt 68 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 257, i przytoczone tam orzecznictwo).

117 W niniejszej sprawie Komisja zastosowała metodę obliczania określoną w wytycznych, która przewiduje uwzględnienie wielu czynników przy ocenie wagi naruszenia celem ustalenia kwoty grzywny, do których zalicza się w szczególności charakter naruszenia, jego rzeczywisty wpływ, zasięg geograficzny rynku, którego dotyczyło naruszenie, oraz konieczność zapewnienia grzywnie odstraszającego skutku. Chociaż wytyczne nie przewidują obliczania kwoty grzywien na podstawie całkowitego lub właściwego obrotu, to nie sprzeciwiają się uwzględnieniu tych obrotów przy ustalaniu kwoty grzywny celem poszanowania ogólnych zasad prawa wspólnotowego i w sytuacji, gdy wymagają tego okoliczności (wyrok w sprawie Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 68 powyżej, pkt 258 i 260).

118 Z powyższego wynika, że nie można wprawdzie zaprzeczyć, jak podkreśla skarżąca, że obrót osiągnięty w zakresie omawianych produktów może stanowić właściwą podstawę do dokonania oceny — co też Komisja uczyniła w decyzji — naruszeń konkurencji na właściwym rynku produktowym w EOG, a także względnego znaczenia uczestników

kartelu w stosunku do omawianych produktów, niemniej jednak czynnik ten nie stanowi z pewnością jedynego kryterium, zgodnie z którym Komisja powinna dokonać oceny wagi naruszenia.

119 W konsekwencji, wbrew twierdzeniom skarżącej, ograniczenie oceny proporcjonalnego charakteru wyjściowej kwoty grzywny ustalonej przez Komisję do określenia stosunku pomiędzy rzeczoną kwotą a obrotem osiągniętym w zakresie omawianych produktów prowadziłoby do przypisania nadmiernego znaczenia temu czynnikowi. Elementami mogącymi uzasadniać wspomnianą kwotę, które Komisja uwzględniła w niniejszej sprawie, są: charakter naruszenia, jego rzeczywisty wpływ, zakres geograficzny rynku, którego dotyczy naruszenie, oraz konieczność zapewnienia grzywnie odstraszającego skutku. W tym względzie Komisja słusznie zakwalifikowała naruszenie jako „bardzo poważne", ponieważ skarżąca brała udział w horyzontalnym porozumieniu, które polegało głównie na ustalaniu w sposób bezpośredni lub pośredni cen sprzedaży oraz innych warunków transakcji mających zastosowanie wobec klientów, na podziale rynków, w szczególności poprzez przydzielanie klientów, a także na prowadzeniu skoordynowanych działań w stosunku do konkurentów, którzy nie byli członkami kartelu, i które miało rzeczywisty wpływ na właściwy rynek produktowy w EOG.

120 Po trzecie, jeśli chodzi o twierdzenie dotyczące nieproporcjonalnego charakteru kwoty wyjściowej grzywny w stosunku do obrotu osiągniętego na „każdym z rynków właściwych", abstrahuje ono od kwalifikacji naruszenia jako jednolitego, którą skarżąca wyraźnie zaakceptowała w swych pismach. A zatem powiązanie, jakiego skarżąca dokonała między kwotą wyjściową a wartością obrotów osiągniętych ze sprzedaży produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie, po pierwsze, w branży elektrycznej, a po drugie, w branży mechanicznej, jest pozbawione znaczenia, a pod uwagę może być wzięty tylko stosunek między wspomnianą kwotą a obrotem osiągniętym na rynku właściwym, który oszacowano w decyzji na 84 mln EUR.

121 Tymczasem fakt, iż kwota wyjściowa grzywny jest niemalże równa połowie wartości wspomnianego obrotu, nie jest sam w sobie decydujący. Kwota ta, wynosząca 35 mln EUR, stanowi bowiem jedynie kwotę pośrednią, która w ramach stosowania metody określonej w wytycznych podlega następnie dostosowaniu w zależności od

czasu trwania naruszenia i stwierdzonych okoliczności obciążających lub łagodzących (wyrok Sądu z dnia 9 lipca 2003 r. w sprawie T-220/00 Cheil Jedang przeciwko Komisji, Rec. s. II-2473, pkt 95).

122 W odniesieniu w szczególności do naruszeń, które powinny być zakwalifikowane jako „bardzo poważne", wytyczne ograniczają się do wskazania, że przewidywane kwoty grzywien wynoszą „powyżej 20 mln EUR". Jedynymi górnymi granicami wskazanymi w wytycznych i znajdującymi zastosowanie do takich naruszeń są: ogólny pułap w wysokości 10% całkowitego obrotu, określony w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 [zob. wstęp i pkt 5 lit. a) wytycznych] — którego naruszenie nie jest w niniejszym przypadku Komisji zarzucane — oraz górne granice dotyczące dodatkowej kwoty, która może być nałożona z uwagi na czas trwania naruszenia (zob. pkt 1B akapit pierwszy tiret drugie i trzecie wytycznych). W wypadku „bardzo poważnego" naruszenia treść wytycznych nie stoi na przeszkodzie zastosowaniu podwyższenia, którego wysokość wyrażona w wartościach bezwzględnych jest taka sama jak wysokość przyjęta w niniejszej sprawie przez Komisję.

123 Zgodnie z orzecznictwem art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 nie zakazuje Komisji odwoływania się przy dokonywaniu obliczeń do pośredniej kwoty, która przekracza ogólną granicę 10% wartości całkowitego obrotu. Nie sprzeciwia się on również temu, aby pośrednie obliczenia uwzględniające wagę i czas trwania naruszenia były dokonywane w oparciu o kwotę, która przekracza tę granicę (ww. w pkt 68 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 278).

124 Skarżąca nie może wreszcie skutecznie powoływać się na ww. w pkt 113 wyrok w sprawach połączonych Musique diffusion française i in. przeciwko Komisji i wyrok Sądu z dnia 14 lipca 1994 r. w sprawie T-77/92 Parker Pen przeciwko Komisji, Rec. s. II-549, ponieważ orzeczenia te dotyczą określenia ostatecznej kwoty grzywny, a nie ustalenia kwoty wyjściowej grzywny w świetle wagi naruszenia, a także dlatego że w niniejszym przypadku Komisja nie oparła obliczenia wspomnianej kwoty na wartości

całkowitego obrotu osiągniętego przez skarżącą (zob. podobnie ww. w pkt 121 wyrok w sprawie Cheil Jedang przeciwko Komisji, pkt 98 i 99, i wyrok Sądu z dnia 20 marca 2002 r. w sprawie T-31/99 ABB Asea Brown Boveri przeciwko Komisji, Rec. s. II-1881, pkt 156).

125 Z powyższych rozważań wynika, że należy oddalić zarzut oparty na nadmiernym charakterze wyjściowej kwoty grzywny w świetle wartości obrotów skarżącej.

W przedmiocie uwzględnienia odstraszającego skutku grzywny

126 Po pierwsze, skarżąca zarzuca Komisji, po raz pierwszy w replice, naruszenie art. 253 WE w odniesieniu do uwzględnienia konieczności zapewnienia grzywnie odstraszającego skutku.

127 Z orzecznictwa wynika, że zarzut oparty na braku lub niewystarczającym uzasadnieniu stanowi bezwzględną przeszkodę procesową, która winna być uwzględniona z urzędu przez sąd wspólnotowy (wyrok Trybunału z dnia 2 kwietnia 1998 r. w sprawie C-367/95 P Komisja przeciwko Sytraval i Brink's France, Rec. s. I-1719, pkt 67) i która w związku z tym może zostać podniesiona przez strony na każdym etapie postępowania (wyrok Trybunału z dnia 20 lutego 1997 r. w sprawie C-166/95 P Komisja przeciwko Daffix, Rec. s. I-983, pkt 25, i wyrok Sądu z dnia 13 grudnia 2001 r. w sprawach połączonych T-45/98 i T-47/98 Krupp Thyssen Stainless i Acciai speciali Terni przeciwko Komisji, Rec. s. II-3757, pkt 125).

128 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem uzasadnienie indywidualnej decyzji powinno opisywać w sposób jasny i jednoznaczny rozumowanie instytucji, która wydała akt, pozwalając zainteresowanym poznać podstawy podjętej decyzji, a właściwemu sądowi

dokonać jego kontroli. Wymóg uzasadnienia należy oceniać w odniesieniu do konkretnej sytuacji. Nie ma wymogu, by uzasadnienie wyszczególniało wszystkie istotne elementy faktyczne i prawne, ponieważ ocena czy uzasadnienie aktu spełnia wymogi art. 253 WE winna opierać się nie tylko na jego brzmieniu, ale także uwzględniać okoliczności jego wydania (zob. ww. w pkt 127 wyrok w sprawie Komisja przeciwko Sytraval i Brink's France, pkt 63, i przytoczone tam orzecznictwo).

129 Co się tyczy ustalenia grzywny za naruszenie prawa konkurencji, Komisja spełnia spoczywający na niej obowiązek uzasadnienia decyzji, jeżeli w decyzji wskazuje elementy oceny, które jej umożliwiły określenie wagi i czasu trwania popełnionego naruszenia i nie jest zobowiązana do przedstawiania bardziej szczegółowego wyjaśnienia ani danych liczbowych dotyczących metody obliczania grzywny (zob. podobnie ww. w pkt 85 wyrok w sprawie Cascades przeciwko Komisji, pkt 38–47; zob. także wyrok Sądu z dnia 30 września 2003 r. w sprawach połączonych T-191/98, od T-212/98 do T-214/98 Atlantic Container Line i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-3275, pkt 1532). Wskazanie danych liczbowych dotyczących metody obliczania grzywien, niezależnie od użyteczności tych danych, nie jest niezbędne do poszanowania obowiązku uzasadnienia (wyrok Trybunału z dnia 2 października 2003 r. w sprawie C-182/99 P Salzgitter przeciwko Komisji, Rec. s. I-10761, pkt 75).

130 Jeśli chodzi o uzasadnienie kwot wyjściowych w wymiarze bezwzględnym, należy przypomnieć, że grzywny stanowią instrument polityki Komisji w zakresie konkurencji i musi ona dysponować swobodnym uznaniem przy ustalaniu ich kwot, aby móc wpływać na postępowanie przedsiębiorstw, mobilizując je do przestrzegania reguł konkurencji (wyrok Sądu z dnia 6 kwietnia 1995 r. w sprawie T-150/89 Martinelli przeciwko Komisji, Rec. s. II-1165, pkt 59). Ponadto należy unikać sytuacji, w której grzywny byłyby łatwe do przewidzenia dla podmiotów gospodarczych. Tym samym nie można wymagać od Komisji, by dostarczyła w tym zakresie dodatkowego uzasadnienia ponad uzasadnienie dotyczące wagi naruszenia.

131 W niniejszej sprawie jeśli chodzi o twierdzenie dotyczące braku uzasadnienia w decyzji faktu uwzględnienia skutku odstraszającego przy określaniu kwoty wyjściowej i braku indywidualnego potraktowania tego czynnika, należy zaznaczyć po pierwsze, że z uwagi na to, iż odstraszanie jest jednym z celów grzywny, wymóg jego zapewnienia stanowi wymóg ogólny, którym winna kierować się Komisja w trakcie całego procesu obliczania grzywny, i nie wymaga się od niej koniecznie, aby w procesie tego obliczania był wyodrębniony jakiś szczególny etap mający na celu przeprowadzenie ogólnej oceny wszystkich okoliczności istotnych w realizacji tego celu (wyrok Sądu z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie T-15/02 BASF przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-497, pkt 226).

132 Aby uwzględnić cel w postaci odstraszania, Komisja nie przedstawiła w wytycznych metody ani kryteriów indywidualizujących, których wyraźne określenie mogłoby być wiążące. W ramach wskazówek dotyczących oceny wagi naruszenia punkt 1A akapit czwarty wytycznych wskazuje jedynie na konieczność określenia kwoty grzywny na poziomie, który zapewni jej wystarczająco odstraszający skutek.

133 Po drugie, należy zaznaczyć, że — wbrew twierdzeniom skarżącej — Komisja, opisując ogólne podejście zastosowane przy ustalaniu grzywien, wyraźnie podkreśliła konieczność ustalenia grzywien na poziomie, który zapewni im skutek odstraszający, że potraktowała uczestników kartelu w zróżnicowany sposób w zależności od ich udziału w rynku i że ustaliła wobec LCL kwotę wyjściową grzywny na 35 mln EUR (motyw 271 i 289 decyzji).

134 Z decyzji jasno wynika, że w celu ustalenia kwoty wyjściowej grzywny na podstawie wagi naruszenia Komisja z jednej strony zakwalifikowała naruszenie jako takie, uwzględniając elementy obiektywne, a mianowicie sam charakter naruszenia, jego wpływ na rynek i zakres geograficzny tego rynku, a z drugiej strony uwzględniła elementy subiektywne, a mianowicie określone znaczenie każdego z przedsiębiorstw uczestniczących w kartelu, a w konsekwencji rzeczywisty wpływ ich bezprawnego zachowania na konkurencję. W ramach tej drugiej części swojej analizy Komisja miała w szczególności na celu zapewnienie odstraszającej wysokości grzywny w kontekście

względnego znaczenia każdego przedsiębiorstwa w naruszeniu i jego rzeczywistej ekonomicznej możliwości wyrządzenia znacznej szkody konkurencji na rozpatrywanym rynku. Po dokonaniu oceny wagi naruszenia Komisja, mając na uwadze wszystkie elementy, o których mowa powyżej, ustaliła bezpośrednio kwotę wyjściową.

135 Okazuje się zatem, że zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 129 powyżej Komisja wskazała w decyzji elementy oceny, które umożliwiły jej określenie wagi popełnionego naruszenia i że nie można w związku z tym zarzucać jej naruszenia art. 253 WE.

136 Po drugie, skarżąca podnosi, że Komisja, podwyższając kwotę wyjściową z uwagi na odstraszający skutek, naruszyła zasadę non bis in idem. Według skarżącej Komisja niewłaściwie uzasadnia w decyzji i w odpowiedzi na skargę dwa kolejne podwyższenia kwoty grzywny, opierając się na tej samej przyczynie, a mianowicie wiedzy i świadomości bezprawnego charakteru zarzucanych praktyk. Skarżąca uważa, że Komisja, postępując w ten sposób, karze ją dwukrotnie na tej samej podstawie i narusza tym samym wyżej wspomnianą zasadę.

137 Należy przypomnieć, że z przepisów art. 44 §. 1 lit. c) w związku z art. 48 § 2 regulaminu Sądu wynika, że skarga wszczynająca postępowanie w sprawie powinna zawierać w szczególności zwięzłe przedstawienie powołanych zarzutów oraz że nie można podnosić nowych zarzutów w toku postępowania, chyba że ich podstawą są okoliczności prawne i faktyczne ujawnione dopiero w toku postępowania. Jednakże zarzut, który stanowi rozwinięcie zarzutu podniesionego wcześniej, bezpośrednio lub pośrednio, w skardze wszczynającej postępowanie i który pozostaje z nim w ścisłym związku, należy uznać za dopuszczalny (wyroki Sądu: z dnia 20 września 1990 r. w sprawie T-37/89 Hanning przeciwko Parlamentowi, Rec. s. II-463, pkt 38, i z dnia 17 lipca 1998 r. w sprawie T-118/96 Thai Bicycle przeciwko Radzie, Rec. s. II-2991, pkt 142).

138 Bezsporne jest, że zarzut oparty na naruszeniu zasady non bis in idem został podniesiony po raz pierwszy przez skarżącą w replice, w odpowiedzi na jakoby nowy środek obrony Komisji, zgodnie z którym Komisja może ustalić kwotę grzywny, uwzględniając jej skutek odstraszający, zwłaszcza gdy chodzi o klasyczne naruszenie prawa konkurencji.

139 Ta zwykła uwaga sformułowana przez Komisję w odpowiedzi na skargę nie może być uznawana za okoliczność prawną lub faktyczną podniesioną w trakcie postępowania, zważywszy że Komisja wyraźnie wskazała w decyzji konieczność zadbania o to, aby grzywna została ustalona na poziomie, który zapewnia jej wystarczająco odstraszający skutek. Poza tym konkretne twierdzenie dotyczące naruszenia zasady non bis in idem, w świetle zapewnienia odstraszającego skutku, nie stanowi rozwinięcia zarzutu powołanego wcześniej, bezpośrednio lub pośrednio, w skardze wszczynającej postępowanie.

140 Ze względu na powyższe zarzut oparty na naruszeniu zasady non bis in idem należy odrzucić jako niedopuszczalny.

141 Po trzecie, skarżąca podnosi, że posłużenie się odstraszającym skutkiem było w każdym razie nieprzydatne, a w konsekwencji bezzasadne. Skarżąca utrzymuje, że dokonała radykalnej i rzeczywistej zmiany w sposobie prowadzenia przez nią polityki handlowej z chwilą wszczęcia postępowania w Stanach Zjednoczonych w kwietniu 1999 r. i na długo przed interwencją Komisji, co dowodzi, że została ona już odstraszona od popełnienia jakiegokolwiek nowego naruszenia reguł konkurencji. Według skarżącej należy więc uchylić podwyższenie grzywny dokonane z tytułu zapewnienia odstraszającego skutku i znacznie obniżyć wyjściową kwotę grzywny.

142 Należy stwierdzić, że zarzut, o którym mowa powyżej, także należy odrzucić jako niedopuszczalny w oparciu o art. 48 § 2 regulaminu Sądu, i to z tych samych względów, które zostały wymienione w pkt 139 powyżej.

143 W każdym razie z orzecznictwa wynika, że wprawdzie istotne jest, by przedsiębiorstwo podjęło kroki w celu zapobieżenia w przyszłości nowym naruszeniom wspólnotowego prawa konkurencji przez jego pracowników, to jednak podjęcie takich kroków nie zmienia w żaden sposób faktu istnienia naruszenia, które zostało stwierdzone. Komisja nie jest zatem zobowiązana do uwzględnienia takiego czynnika jako okoliczności łagodzącej, tym bardziej w sytuacji, gdy dane naruszenie stanowi — tak jak w niniejszej sprawie — oczywiste naruszenie art. 81 WE (ww. w pkt 68 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 373). Mimo że skarżąca powołuje się na tę okoliczność w ramach uwzględniania odstraszającego skutku grzywny, a nie formalnie z tytułu okoliczności łagodzącej, takie samo rozwiązanie powinno mieć zastosowanie w niniejszym przypadku.

144 Należy zaznaczyć w tym względzie, że niemożliwe jest określenie stopnia skuteczności środków wewnętrznych podejmowanych przez przedsiębiorstwo w celu zapobieżenia ponownemu popełnianiu naruszeń prawa konkurencji. W niniejszym przypadku, jak słusznie podkreśla Komisja, radykalna i rzeczywista zmiana w sposobie prowadzenia przez skarżącą polityki handlowej, która nastąpiła z chwilą, gdy ogłoszono w kwietniu 1999 r. wszczęcie postępowania w Stanach Zjednoczonych, i która polegała na wprowadzeniu programu ścisłego przestrzegania reguł konkurencji, nie skłoniła skarżącej do ujawnienia kartelu, o którym mowa w decyzji, a skarżąca zgodziła się na współpracę dopiero po poinformowaniu jej o wszczęciu dochodzenia przez Komisję.

145 W konsekwencji zarzut oparty na błędnej ocenie skutku odstraszającego i związane z nim żądanie obniżenia kwoty grzywny nie mogą zostać uwzględnione.

W przedmiocie naruszenia zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań

146 Należy przypomnieć, że prawo do powoływania się na zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań przysługuje każdej jednostce znajdującej się w sytuacji, z której wynika, że administracja wspólnotowa wzbudziła u niej uzasadnione nadzieje (wyroki Trybunału: z dnia 11 marca 1987 r. w sprawie 265/85 Van den Bergh en Jurgens i Van Dijk Food Products przeciwko Komisji, Rec. s. 1155, pkt 44, i z dnia 26 czerwca 1990 r. w sprawie C-152/88 Sofrimport przeciwko Komisji, Rec. s. I-2477, pkt 26), jednakże nikt nie może powoływać się na naruszenie tej zasady w przypadku braku szczegółowych, bezwarunkowych i spójnych zapewnień pochodzących z uprawnionych i wiarygodnych źródeł, udzielonych przez administrację (wyrok Sądu z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawach połączonych T-236/01, T-239/01, od T-244/01 do T-246/01, T-251/01 i T-252/01 Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-1181, zwany dalej „wyrokiem w sprawie Tokai I", pkt 152, i przytoczone tam orzecznictwo).

147 W niniejszym przypadku skarżąca poprzestaje na twierdzeniu, że właściwe służby Komisji dostarczyły jej „wskazówek", w oparciu o które mogła ona słusznie „oczekiwać", że — biorąc pod uwagę jej wkład w ustalenie naruszenia — kwota wyjściowa nie przekroczy 20 mln EUR. Wystarczy stwierdzić, że ten opis przedstawiony przez samą skarżącą, dotyczący jej relacji z administracją nie odpowiada wymogowi dostarczenia szczegółowych zapewnień przez służby Komisji. Nawiązanie do rozmowy telefonicznej, podczas której urzędnik Komisji jakoby poinformował skarżącą, że grzywna z pewnością przekroczy 15 mln EUR „w przypadku, gdy Komisja zastosuje kwotę wyjściową wynoszącą 20 mln EUR", jest w tym względzie pozbawione wszelkiego znaczenia w zakresie dotyczącym dowodu na istnienie szczegółowych zapewnień, ponieważ Komisja wyraziła zwykłą hipotezę.

148 Z powyższego wynika, że zarzut oparty na naruszeniu zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań należy oddalić.

149 Z całości powyższych rozważań wynika, że zarzuty oparte na błędnej ocenie wagi naruszenia i nieproporcjonalnym charakterze wyjściowej kwoty grzywny należy oddalić.

W przedmiocie czasu trwania naruszenia

150 W świetle art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 czas trwania naruszenia stanowi jeden z elementów, które należy uwzględnić przy określaniu wysokości grzywny, jaką nakłada się na przedsiębiorstwa winne naruszenia reguł konkurencji.

151 Jeśli chodzi o czynnik dotyczący czasu trwania naruszenia, wytyczne wyróżniają: naruszenia krótkotrwałe (trwające co do zasady krócej niż rok), w wypadku których kwota wyjściowa ustalona z tytułu wagi naruszenia nie powinna być podwyższana; naruszenia o średnim czasie trwania (trwające co do zasady od roku do pięciu lat), za które ta kwota może być podwyższona o 50%; i naruszenia długotrwałe (trwające co do zasady ponad pięć lat), za które ta kwota może być podwyższona o 10% za każdy rok (pkt 1B akapit pierwszy tiret od pierwszego do trzeciego).

152 W motywie 300 decyzji Komisja wskazała, że wszystkie przedsiębiorstwa popełniły długotrwałe naruszenie i że w związku z tym wyjściowe kwoty grzywien powinny zostać podwyższone o 10% za każdy pełny rok naruszenia i o 5% za każdy dodatkowy okres trwający co najmniej sześć miesięcy i krócej niż rok, co doprowadziło do podwyższenia kwoty wyjściowej grzywny w wypadku skarżącej o 105%, biorąc pod uwagę jej udział w naruszeniu trwający dziesięć lat i osiem miesięcy.

153 Po pierwsze, należy zaznaczyć, że skarżąca nie kwestionuje wyraźnie czasu trwania naruszenia uwzględnionego przez Komisję. Skarżąca wskazuje jednak w pkt 140 skargi, że Komisja podwyższyła wyjściową kwotę grzywny o 105% z tytułu naruszenia trwającego dziesięć lat i osiem miesięcy, „mimo że [skarżąca] zakończyła naruszenie przynajmniej sześć miesięcy wcześniej niż inni uczestnicy". To ostatnie twierdzenie zostało powtórzone w ramach dyskusji na temat okoliczności łagodzących i uwzględnienia faktu, że skarżąca zakończyła naruszenie jeszcze przed interwencją Komisji i „najpóźniej w czerwcu 1999 r." (pkt 165 skargi). Okazuje się zatem, że nie istnieje różnica zdań pomiędzy skarżącą a Komisją w odniesieniu do czasu trwania naruszenia, które zgodnie z motywem 299 decyzji rozpoczęło się w październiku 1988 r. i zakończyło w czerwcu 1999 r.

154 Po drugie, należy zaznaczyć, że skarżąca uważa, iż Komisja, podwyższając kwotę wyjściową o 105%, naruszyła zasady pewności prawa i proporcjonalności, i powołuje na poparcie tego twierdzenia jedynie praktykę decyzyjną Komisji w tym zakresie, zgodnie z którą maksymalne podwyższenie wynosiło 100%, nawet w wypadku naruszeń, które trwały ponad 20 lat.

155 Jednakże wystarczy stwierdzić, że sama skarżąca podała przykład decyzji Komisji, w której podwyższenie w wypadku naruszenia trwającego dwanaście lat i dziesięć miesięcy wyniosło 125%, a mianowicie decyzję Komisji 2003/674/WE z dnia 2 lipca 2002 r. dotyczącą postępowania na podstawie art. [81 WE] i art. 53 porozumienia EOG (sprawa C.37.519 — Metionina) (Dz.U. 2003, L 255, s. 1). Decyzja ta była przedmiotem skargi do Sądu (wyrok Sądu z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie T-279/02 Degussa przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-897), który potwierdził czas trwania naruszenia uwzględniony przez Komisję, ale nie wypowiedział się na temat kwoty podwyższenia zastosowanej z tytułu czasu trwania naruszenia.

156 Poza tym Komisja przytoczyła w odpowiedzi na skargę inne przykłady decyzji, w których zastosowała podwyższenia przekraczające 100%, których skarżąca nie zakwestionowała w replice.

157 Ponadto zgodnie z utrwalonym orzecznictwem (wyrok Trybunału z dnia 14 lutego 1990 r. w sprawie C-350/88 Delacre i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-395, pkt 33, i przytoczone tam orzecznictwo) nie jest zasadne, by podmioty gospodarcze pokładały uzasadnione oczekiwania w utrzymaniu istniejącej sytuacji, którą instytucje wspólnotowe mogą zmienić w ramach przysługującego im uznania.

158 W zakresie wspólnotowych reguł konkurencji z orzecznictwa (ww. w pkt 113 wyrok w sprawach połączonych Musique diffusion française i in. przeciwko Komisji, pkt 109, i wyrok Sądu z dnia 20 marca 2002 r. w sprawie T-23/99 LR AF 1998 przeciwko Komisji, Rec. s. II-1705, pkt 237) wyraźnie wynika, że ich skuteczne stosowanie wymaga, aby Komisja mogła w każdej chwili dostosować wysokość grzywien do potrzeb polityki konkurencji. W konsekwencji fakt, iż Komisja wymierzała w przeszłości grzywny w określonej wysokości za określone rodzaje naruszeń, nie może pozbawić jej możliwości podwyższenia tej wysokości w granicach wskazanych w rozporządzeniu nr 17.

159 Wreszcie należy podkreślić, że podwyższenie wyjściowej kwoty grzywny o 105% nie może być uważane jako w oczywisty sposób nieproporcjonalne w świetle długiego czasu trwania naruszenia uznanego przez skarżącą.

160 Z powyższych rozważań wynika, że zarzut oparty na naruszeniu zasad pewności prawa i proporcjonalności z uwagi na podwyższenie o 105% wyjściowej kwoty grzywny ze względu na czas trwania naruszenia należy oddalić.

W przedmiocie okoliczności łagodzących

161 Jak wynika z orzecznictwa, w wypadku gdy naruszenie zostało popełnione przez kilka przedsiębiorstw, należy zbadać relatywną wagę udziału w naruszeniu każdego z nich (ww. w pkt 83 wyrok w sprawach połączonych Suiker Unie i in. przeciwko Komisji,

pkt 623, i ww. w pkt 80 wyrok w sprawie Komisja przeciwko Anic Partecipazioni, pkt 150) celem ustalenia, czy występują w odniesieniu do nich okoliczności obciążające lub łagodzące.

162 Punkt 3 wytycznych przewiduje dostosowanie kwoty podstawowej grzywny w zależności od określonych okoliczności łagodzących.

W przedmiocie nieuwzględnienia rzekomo biernej roli skarżącej

163 „Wyłącznie bierna rola [przedsiębiorstwa] lub pójście w ślad za liderem" przy realizacji naruszenia stanowią, o ile zostaną wykazane, okoliczność łagodzącą zgodnie z pkt 3 tiret pierwsze wytycznych, przy czym ta bierna rola zakłada przyjęcie przez dane przedsiębiorstwo „niezaangażowanej postawy", czyli brak aktywnego udziału w przygotowywaniu porozumienia lub porozumień antykonkurencyjnych (ww. w pkt 121 wyrok w sprawie Cheil Jedang przeciwko Komisji, pkt 167).

164 Z orzecznictwa wynika, że wśród tych okoliczności faktycznych, które mogą wskazywać na bierną rolę przedsiębiorstwa w kartelu, można wziąć pod uwagę znacznie rzadsze, w porównaniu ze zwykłymi uczestnikami kartelu, uczestnictwo w spotkaniach (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-311/94 BPB de Eendracht przeciwko Komisji, Rec. s. II-1129, pkt 343), późne wejście na rynek będący przedmiotem naruszenia, niezależnie od czasu jego uczestnictwa w tym naruszeniu (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 10 grudnia 1985 r. w sprawach połączonych od 240/82 do 242/82, 261/82, 262/82, 268/82 i 269/82 Stichting Sigarettenindustrie i in. przeciwko Komisji, Rec. s. 3831, pkt 100) lub też złożenie wyraźnych oświadczeń w tym zakresie przez przedstawicieli przedsiębiorstw trzecich uczestniczących w naruszeniu (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-317/94 Weig przeciwko Komisji, Rec. s. II-1235, pkt 264).

165 Po pierwsze, skarżąca twierdzi, że nigdy nie była obecna na rynku bloków węgla i grafitu, a zatem nie mogła popełnić naruszenia na tym rynku. W każdym razie, zakładając, że brała ona udział w naruszeniu popełnionym na rynku półproduktów, jej rola w realizacji tego naruszenia może być zakwalifikowana jedynie jako bierna, jak przyznaje Komisja w punkcie 232 preambuły do decyzji.

166 Skarżąca, zapytana przez Sąd podczas rozprawy o dokładne znaczenie tej argumentacji, sformułowanej w ramach zarzutu dotyczącego uwzględnienia okoliczności łagodzących, gdzie jedyne żądanie zmierza do znacznego obniżenia grzywny, wyjaśniła, że nie miała ona na celu podważenia naruszenia stwierdzonego przez Komisję, ale jedynie uznanie jej biernej roli.

167 Jeśli chodzi o antykonkurencyjne zachowanie związane z wykluczeniem przedsiębiorstw zajmujących się obróbką, Komisja wyjaśnia w motywie 154 decyzji, że poza sprzedażą gotowych produktów na bazie węgla, takich jak szczotki węglowe, członkowie kartelu sprzedawali też bloki węgla prasowanego, które nie zostały jeszcze ociosane ani obrobione w celu wytworzenia szczotek lub innych produktów. Niektóre przedsiębiorstwa zajmujące się obróbką, które nie są członkami kartelu, nabywają te bloki węgla, ciosają je i przekształcają w produkty końcowe, które sprzedają klientom. Wspomniane przedsiębiorstwa, będąc klientami członków kartelu, są też dla nich źródłem konkurencji w zakresie gotowych produktów.

168 Z motywów 154–166 decyzji wynika, że polityka kartelu zmierzała do ograniczenia konkurencji, jaką przedsiębiorstwa zajmujące się obróbką mogły stanowić w zakresie gotowych produktów wytwarzanych z tych bloków, i polegała na odmowie zaopatrywania tych przedsiębiorstw lub na ustalaniu wysokich cen dostaw bloków węgla, jeśli wspomniane przedsiębiorstwa były zaopatrywane.

169 W motywach159 i 232 decyzji Komisja wyraźnie zarzuca skarżącej udział w tej polityce kartelu. Motyw 232 decyzji ma następujące brzmienie:

„W każdym razie Komisja nie zgadza się z twierdzeniem [LCL], zgodnie z którym [LCL] nie uczestniczyła w działaniach kartelu polegających na wykluczeniu »przedsiębiorstw zajmujących się obróbką« z uwagi na fakt, iż [LCL] wykorzystała wszystkie bloki, jakie wyprodukowała wewnątrz. Jak wskazano w [pkt] 7.8, w rzeczywistości [LCL] uczestniczyła w praktyce kartelu polegającej albo na niesprzedawaniu bloków »przedsiębiorstwom zajmującym się obróbką«, albo na sprzedawaniu ich wyłącznie po bardzo wysokich cenach. W szczególności, podczas spotkania kartelu w dniu 14 października 1993 r., gdy omawiano kwestię: »Czy powinniśmy sprzedawać bloki i zrzec się naszej marży, czy też nie?«, [LCL] oświadczyła, że »stara się sprzedawać tak mało bloków, jak to tylko możliwe, i uważa, że korzystniej byłoby je sprzedawać tylko swym własnym spółkom«. Nawet jeśli [LCL] sama nie brała udziału w rzeczywistym bojkocie »przedsiębiorstw zajmujących się obróbką«, z całą pewnością zgodziła się ona na ogólną politykę kartelu polegającą na zaprzestaniu zaopatrywania »przedsiębiorstw zajmujących się obróbką« lub na zaopatrywaniu ich tylko po bardzo wysokich cenach i — tak jak inni członkowie kartelu — skorzystała z osłabienia konkurencji ze strony przedsiębiorstw zajmujących się obróbką. Te okoliczności faktyczne wystarczą, aby ustalić odpowiedzialność [LCL]”.

170 Okazuje się więc, że — wbrew twierdzeniom skarżącej — motyw 232 decyzji nie zawiera żadnego uznania biernej roli skarżącej, czyli braku aktywnego udziału w przygotowywaniu antykonkurencyjnego porozumienia dotyczącego wykluczenia przedsiębiorstw zajmujących się obróbką, ale wprost przeciwnie wskazuje na zajęcie wyraźnego stanowisko na rzecz zaprzestania dostarczania bloków przedsiębiorstwom zajmującym się obróbką, a nawet na zalecenie takiego rozwiązania członkom kartelu.

171 Po drugie, skarżąca podnosi, że Komisja uznaje, iż skarżąca odgrywała tylko nieznaczną rolę w praktykach stosowanych w sektorze produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży mechanicznej. Poza tym zgodnie ze stwierdzeniami Komisji

skarżąca zaprzestała udziału w posiedzeniach komitetu technicznego w kwietniu 1999 r., czyli osiem miesięcy przed rozwiązaniem kartelu, co zostało uznane za poważny problem, przynajmniej przez Schunk.

172 Skarżąca podnosi co do zasady, że nie uczestniczyła w wielu posiedzeniach organizowanych przez Morgan, Schunk i SGL na marginesie posiedzeń komitetu technicznego, podczas których przyjęto większość ważnych decyzji (dotyczących zwłaszcza ustalania cen i przydzielania klientów), i opiera się na zeznaniach jednego z jej kierowników, mianowicie szefa produkcji międzynarodowej w zakresie produktów mających zastosowanie w branży mechanicznej, który podkreślił w swym oświadczeniu, że poza trzema posiedzeniami zorganizowanymi w ramach European Carbon and Graphite Association (ECGA, europejskiego stowarzyszenia węgla i grafitu) [w dniach 2 kwietnia 1998 r. w Bandol (Francja), 12 października 1998 r. w Berlinie (Niemcy) i 8 kwietnia 1999 r. w Stratford-upon-Avon (Zjednoczone Królestwo)], [LCL] nie uczestniczyła w żadnym innym posiedzeniu dwustronnym lub wielostronnym w zakresie produktów mechanicznych.

173 Skarżąca, zapytana przez Sąd podczas rozprawy o dokładne znaczenie tej argumentacji, wyjaśniła, że zeznania jej kierownika odnosiły się jedynie do uczestnictwa zainteresowanego i że nie kwestionuje ona swego udziału w posiedzeniach komitetu technicznego dotyczących produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży mechanicznej.

174 Z decyzji wynika, że funkcjonowanie kartelu opierało się głównie na trzech rodzajach posiedzeń, a mianowicie posiedzeniach na szczycie, posiedzeniach komitetu technicznego i posiedzeniach lokalnych, przy czym posiedzenia na szczycie i posiedzenia komitetu technicznego odbywały się dwa razy w roku. Posiedzenia kartelu na szczeblu europejskim odbywały się często na marginesie posiedzeń europejskiego stowarzyszenia zawodowego przedstawicieli branży, czyli najpierw Association of European Graphite Electrode Producers (AEGEP, stowarzyszenia europejskich producentów elektrod grafitowych), a następnie ECGA.

175 Decyzje dotyczące poziomów cen i ich podwyżek były podejmowane co do zasady corocznie podczas jesiennego posiedzenia komitetu technicznego. Po przeprowadzeniu dyskusji komitet techniczny uzgadniał podwyżki cen na następny rok. W przypadku gdy członkowie kartelu nie byli w stanie dojść do porozumienia w przedmiocie podwyżki cen w odniesieniu do określonego kraju, decyzja była zazwyczaj odsyłana na posiedzenie lokalne kartelu dotyczące tego państwa. Podwyżki cen uzgadnione podczas posiedzeń komitetu technicznego lub podczas posiedzeń lokalnych były następnie zatwierdzane podczas posiedzenia na szczycie (motywy 98 i 99 decyzji).

176 Komisja wskazuje, że zarówno posiedzenia na szczycie, jak i posiedzenia komitetu technicznego dotyczyły produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży elektrycznej i mechanicznej, a pojęcie to obejmuje w decyzji (motyw 4) produkty gotowe i półprodukty, przy czym ze względu na rosnącą liczbę produktów i złożoność porozumień posiedzenia komitetu technicznego były często dzielone na dwie odrębne sesje, z których jedna była poświęcona produktom mającym zastosowanie w branży elektrycznej, a druga — produktom mającym zastosowanie w branży mechanicznej (motywy 75 i 76 decyzji).

177 Skarżąca nie podważa stwierdzeń Komisji dotyczących sposobu funkcjonowania kartelu. Mając na względzie opisane w ten sposób funkcjonowanie kartelu, niezakwestionowany udział skarżącej w posiedzeniach na szczycie i w posiedzeniach komitetu technicznego, który skarżąca potwierdziła już w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, oraz fakt, iż przedstawiciel skarżącej był oficjalnym sprawozdawcą podczas posiedzeń na szczycie dotyczących produktów mechanicznych, skarżąca nie może skutecznie domagać się uwzględniania wobec niej okoliczności łagodzącej odnoszącej się do wyłącznie biernego charakteru roli przedsiębiorstwa.

178 Poza tym należy zauważyć, że skarżąca zmierza do uwzględnienia wobec niej wspomnianej okoliczności łagodzącej, kładąc nacisk na swoje zachowanie w stosunku do pewnych porozumień kartelowych lub bezprawnych praktyk objętych naruszeniem, które Komisja słusznie zakwalifikowała jako jednolite i złożone naruszenie.

179 Należy stwierdzić, że samo sformułowanie pkt 3 tiret pierwsze wytycznych, dotyczącego rozpatrywanej okoliczności łagodzącej, jest sprzeczne z żądaniem skarżącej. Zwykła wykładnia literalna pkt 3 tiret pierwsze wytycznych, który zawiera przysłówek „wyłącznie" i wyrażenie „[realizacja] naruszenia" w liczbie pojedynczej, pozwala na wniosek, że nie jest wystarczające przyjęcie przez dane przedsiębiorstwo „niezaangażowanej postawy" w niektórych okresach trwania kartelu lub w stosunku do niektórych porozumień kartelu (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 27 września 2006 r. w sprawie T-43/02 Jungbunzlauer przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3435, pkt 254).

180 Ponadto podejście polegające na oddzieleniu oceny postawy przedsiębiorstwa w zależności od przedmiotu rozpatrywanych porozumień lub uzgodnionych praktyk wydaje się co najmniej teoretyczne w wypadku, gdy te porozumienia lub uzgodnione praktyki wpisują się w ogólną strategię, która określa działania członków kartelu na rynku i ogranicza ich swobodę handlową, zmierzając do osiągnięcia identycznego celu antykonkurencyjnego i jednolitego celu gospodarczego, czyli zakłócenia normalnego rozwoju cen i ograniczenia konkurencji na rozpatrywanym rynku.

181 Należy podkreślić w tym względzie, że to właśnie stwierdzenie istnienia tego jednolitego i identycznego celu antykonkurencyjnego podzielanego przez dane przedsiębiorstwa uzasadniło kwalifikację naruszenia jako jednolitego i ciągłego, którą Komisja przyjęła w decyzji. Komisja uwzględniła także element faktyczny, a mianowicie funkcjonowanie samego kartelu. W motywie 230 decyzji Komisja wskazała więc, że „[w] niniejszym postępowaniu ci sami członkowie kartelu koordynowali swe zachowanie handlowe podczas tych samych spotkań w odniesieniu do całej grupy produktów związanych (mimo że niesubstytucyjnych), które wszyscy lub niemalże wszyscy spośród nich produkowali lub sprzedawali".

182 Należy zaznaczyć, że z ww. w pkt 121 wyroku w sprawie Cheil Jedang przeciwko Komisji, przywoływanego przez skarżącą na poparcie swych żądań, wynika, że sposób funkcjonowania kartelu dotyczącego lizyny był odmienny od sposobu funkcjonowania kartelu, w przedmiocie którego wydano niniejszą decyzję. Z uzasadnienia ww. wyroku wyraźnie wynika, że miały miejsce specjalne spotkania kartelu dotyczące wielkości sprzedaży, odrębne od spotkań dotyczących ustalania cen. Poza tym Sąd wyraźnie

uwzględnił w swej analizie niewielkie rozmiary spółki Cheil Jedang, co doprowadziło do uznania biernej roli tej spółki w kartelu dotyczącym wielkości sprzedaży. Nawiązanie do ww. wyroku jest zatem pozbawione wszelkiego znaczenia w świetle okoliczności niniejszego sporu.

183 W związku z powyższym choć oczywiście Komisja przyznaje, że skarżąca — ze względu na jej stosunkowo niewielki obrót osiągany ze sprzedaży produktów mechanicznych — odegrała mniej znaczącą rolę niż Morgan, Schunk i SGL w działaniach kartelu, który obejmował te produkty (motyw 192 decyzji), nie można jednak uznać „wyłącznie biernej roli lub pójścia w ślad za liderem" na korzyść przedsiębiorstwa, które — tak jak skarżąca — nie kwestionuje faktu, iż brało udział w jednolitym naruszeniu trwającym ponad dziesięć lat, posiadało największy udział w rynku i które opiera swe żądanie na uwzględnieniu okoliczności tego naruszenia, które mają relatywnie mniejsze znaczenie. A zatem Komisja słusznie podkreśla, że:

— wartość rynku produktów mających zastosowanie w branży mechanicznej (według skarżącej jedynie 70 mln EUR w 1998 r.) jest niewielka w porównaniu z całkowitą wartością rozpatrywanego rynku (która wyniosła w tym samym roku 291 mln EUR) i wyraźnie niższa od wartości rynku produktów mających zastosowanie w branży elektrycznej; a

— celem kartelu, który polegał na niesprzedawaniu bloków przedsiębiorstwom zajmującym się obróbką lub na sprzedawaniu ich po bardzo wysokich cenach, było wzmocnienie głównego porozumienia kartelowego dotyczącego produktów wytwarzanych z tych bloków i jego obrona przed ewentualną konkurencją; porozumienie dotyczące bloków miało zatem charakter dodatkowy w stosunku do porozumienia głównego dotyczącego produktów gotowych (motyw 230 decyzji).

184 Wreszcie chociaż fakt, iż skarżąca zaprzestała udziału w kartelu tylko na kilka miesięcy przed innymi członkami kartelu, nie uzasadnia obniżenia kwoty grzywny z tytułu okoliczności łagodzącej odnoszącej się do „wyłącznie biernej roli lub pójścia w ślad za

liderem [w realizacji naruszenia]", należy zaznaczyć, że ten fakt został właśnie uwzględniony przez Komisję przy zastosowaniu podwyższenia z tytułu czasu trwania, które było niższe o 5% od podwyższenia, jakie zostało zastosowane wobec pozostałych członków kartelu.

185 Z powyższych rozważań wynika, że zarzut oparty na nieuwzględnieniu przez Komisję rzekomo biernej roli skarżącej jest bezzasadny i należy go oddalić

W przedmiocie nieuwzględnienia okoliczności, że niektóre porozumienia lub bezprawne praktyki nie były w rzeczywistości stosowane

186 Tytułem wstępu należy zauważyć, że Komisja wskazuje, iż skarżąca nie podniosła w swej odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów jako okoliczności łagodzącej faktu, że nie stosowała omawianych porozumień. Komisja uważa, że nieuwzględnienie okoliczności łagodzącej, na którą skarżąca nigdy się nie powołała, nie może w żadnym wypadku stanowić przyczyny stwierdzenia nieważności decyzji.

187 To stanowisko Komisji nie może zostać uwzględnione.

188 Artykuł 4 rozporządzenia Komisji (WE) nr 2842/98 z dnia 22 grudnia 1998 r. w sprawie przesłuchania stron w określonych procedurach na podstawie art. [81 WE] i [82 WE] (Dz.U. L 354, s. 18), mający zastosowanie w okresie, gdy miały miejsce okoliczności faktyczne, stanowi jedynie, że strony, które życzą sobie, aby ich stanowiska dotyczące wniesionych przeciwko nim zarzutów zostały podane do wiadomości, przekażą je na piśmie i że mogą one — w przekazanych na piśmie uwagach — określić wszystkie kwestie istotne dla swojej obrony. Strony mogą załączyć odpowiednie dokumenty jako

dowody odnoszące się do pewnych faktów i mogą również wystąpić z wnioskiem o przesłuchanie przez Komisję osób, które mogłyby potwierdzić te fakty. Nie wymaga się więc w żadnym razie od przedsiębiorstw będących adresatami pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, aby wystąpiły w szczególny sposób z formalnymi żądaniami uwzględnienia okoliczności łagodzących.

189 Poza tym należy przypomnieć, że pismo w sprawie przedstawienia zarzutów jest aktem przygotowawczym w stosunku do decyzji, która stanowi końcowy etap postępowania i w której Komisja określa swoje stanowisko w przedmiocie odpowiedzialności przedsiębiorstw i, stosownie do okoliczności, w przedmiocie sankcji, jakie powinny zostać na nie nałożone.

190 W celu ustalenia kwoty grzywny Komisja powinna uwzględnić wszelkie okoliczności danej sprawy, a w szczególności wagę i czas trwania naruszenia — dwa kryteria wyraźnie przewidziane w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17. Jak już zostało wskazane, w wypadku gdy naruszenie zostało popełnione przez kilka przedsiębiorstw, Komisja powinna zbadać relatywną wagę udziału w naruszeniu każdego z nich (ww. w pkt 83 wyrok w sprawach połączonych Suiker Unie i in. przeciwko Komisji, pkt 623, i ww. w pkt 80 wyrok w sprawie Komisja przeciwko Anic Partecipazioni, pkt 150) celem ustalenia czy występują w odniesieniu do nich okoliczności obciążające lub łagodzące.

191 Punkty 2 i 3 wytycznych przewidują dostosowanie kwoty podstawowej grzywny na podstawie pewnych okoliczności obciążających i łagodzących, które są właściwe dla każdego zainteresowanego przedsiębiorstwa. W szczególności pkt 3 wytycznych ustanawia w tytule dotyczącym okoliczności łagodzących przykładowy wykaz okoliczności, które mogą prowadzić do obniżenia podstawowej kwoty grzywny. Uczyniono w nim odwołanie do biernej roli przedsiębiorstwa, do braku rzeczywistego stosowania porozumień, do zaprzestania naruszeń po pierwszych interwencjach Komisji, do istnienia uzasadnionych wątpliwości przedsiębiorstwa co do faktu, że ścigane zachowanie stanowi naruszenie, do okoliczności, że naruszenie zostało dokonane przez niedbalstwo, a także do efektywnej współpracy przedsiębiorstwa w postępowaniu, wykraczającej poza zakres zastosowania komunikatu w sprawie współpracy.

192 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Komisja nie może odejść od zasad, które sama dla siebie ustanowiła (zob. ww. w pkt 80 wyrok w sprawie Hercules Chemicals przeciwko Komisji, pkt 53, i przytoczone tam orzecznictwo). W szczególności w wypadku gdy Komisja przyjmuje wytyczne, których celem jest uszczegółowienie — z poszanowaniem postanowień traktatu — kryteriów, jakie zamierza stosować w ramach przysługującego jej swobodnego uznania, wynika z nich samoograniczenie jej uprawnień, polegające na tym, że winna ona stosować się do zasad zawierających wskazówki, które sama sobie narzuciła (wyroki Sądu: z dnia 12 grudnia 1996 r. w sprawie T-380/94 AIUFFASS i AKT przeciwko Komisji, Rec. s. II-2169, pkt 57; z dnia 9 lipca 2003 r. w sprawie T-214/95 Vlaams Gewest przeciwko Komisji, Rec. s. II-717, pkt 89, i ww. w pkt 83 wyrok w sprawie ADM I, pkt 267).

193 Celem obliczenia kwoty grzywien Komisja zastosowała w decyzji metodę określoną w wytycznych i zbadała relatywną wagę udziału w naruszeniu każdego z danych przedsiębiorstw. Motyw 272 decyzji jest w tym względzie całkowicie jednoznaczny, ponieważ wskazano w nim, że „Komisja określi […] względem każdego przedsiębiorstwa, czy istnieją okoliczności obciążające lub łagodzące" i że „[k]wota podstawowa grzywny zostanie w związku z tym podwyższona lub obniżona". W motywie 316 decyzji Komisja wskazuje, że „stwierdzono brak okoliczności obciążających lub łagodzących w niniejszej sprawie", co oznacza, że Komisja uważa — w oparciu o wyniki swego dochodzenia i odpowiedź skarżącej na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów — iż skarżąca nie może skorzystać z żadnej okoliczności łagodzącej, takiej jak na przykład brak rzeczywistego stosowania porozumień lub praktyk stanowiących naruszenie, wskazany w pkt 3 tiret drugie wytycznych, na podstawie których Komisja obliczyła kwotę grzywny.

194 Skarżąca ma zatem prawo podważać przed Sądem wniosek Komisji wskazany w motywie 316 decyzji i domagać się uwzględnienia wobec niej okoliczności łagodzącej i związanego z nim obniżenia kwoty grzywny, zważywszy że zgodnie z art. 17 rozporządzenia nr 17 WE Sąd posiada nieograniczone prawo orzekania w rozumieniu art. 229 WE w odniesieniu do skarg wnoszonych na decyzje, w których Komisja nakłada grzywnę, i może w konsekwencji uchylić, obniżyć albo podwyższyć nałożoną grzywnę.

195 Należy zauważyć też, że w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów skarżąca wyraźnie powołała się na fakt, iż nie sprzedawała bloków i płyt grafitowych osobom trzecim i że odgrywała nieznaczną rolę w kartelu dotyczącym produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży mechanicznej. W pkt 78 tej odpowiedzi skarżąca wyjaśnia nawet, że przekazała oświadczenie jednego z jej pracowników (ponownie powołane w replice), z którego wynika, że nie stosowała ona cennika ustalanego corocznie podczas posiedzeń komitetu technicznego dotyczącego produktów mających zastosowanie w branży mechanicznej i że inne podmioty gospodarcze stale jej zarzucały brak przestrzegania porozumień. Mimo że skarżąca nie domagała się wyraźnie w pkt 78 odpowiedzi uwzględnienia wobec niej okoliczności łagodzącej, należy stwierdzić, że kwestia braku rzeczywistego stosowania rozpatrywanych porozumień, w rozumieniu pkt 3 tiret drugie, została wyraźnie podniesiona przez skarżącą.

196 Należy zatem sprawdzić, czy Komisja mogła słusznie uznać, że skarżąca nie mogła skorzystać — na podstawie pkt 3 tiret drugie wytycznych — z okoliczności łagodzącej związanej z brakiem rzeczywistego stosowania porozumień. W tym celu należy sprawdzić, czy przedstawione przez skarżąca okoliczności pozwalają wykazać, iż w okresie, w którym skarżąca przystąpiła do stanowiących naruszenie porozumień, rzeczywiście uchylała się od ich stosowania poprzez przyjęcie konkurencyjnej postawy na rynku lub czy przynajmniej wyraźnie i w znaczącym stopniu naruszała zobowiązania mające na celu wprowadzenie tego kartelu w życie, do tego stopnia, iż zakłócała ona samo funkcjonowanie tego kartelu (wyrok Sądu z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie T-26/02 Daiichi Pharmaceutical przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-713, pkt 113).

197 Skarżąca opiera swe żądania na czterech szczególnych okolicznościach, które wskazują, że zainteresowana nie twierdzi, iż uchylała się od wszelkiego rzeczywistego stosowania niedozwolonych porozumień, ale że powołuje się na jedynie częściowe stosowanie tych porozumień.

198 Skarżąca powołuje się, po pierwsze, na nieprzestrzeganie cen uzgodnionych w zakresie produktów mających zastosowanie w branży mechanicznej i wskazuje w tym względzie

na skargi jej konkurentów. Skarżąca nawiązuje do notatki wysłanej przez Schunk do skarżącej w dniu 18 września 1989 r. i do oświadczenia z dnia 18 września 2002 r. jednego z jej kierowników, Pana G.

199 W decyzji (motywy 307 i 308 decyzji) Komisja wskazuje, że w odniesieniu do skarżącej wydaje się, iż nie istnieje żadna poważna skarga ze strony pozostałych członków kartelu, w której zarzucano by jej stosowanie zbyt niskich cen aż do pierwszego półrocza 1999 r., czyli okresu, w którym skarżąca przygotowywała się do opuszczenia kartelu. Komisja dodaje, że okazjonalne oszustwa są powszechną praktyką karteli od momentu, gdy przedsiębiorstwa uważają, że mogą się do nich posuwać bezkarnie i że nie można uważać takich oszustw za dowód, że porozumienia zawarte w ramach kartelu nie są wprowadzane w życie.

200 W motywie 106 decyzji nawiązano do wspomnianej notatki, w której Schunk skarży się, że skarżąca sprzedaje pierścienie węglowe pewnemu klientowi francuskiemu po cenach niższych o od 15 do 20% od zwykłego poziomu cen we Francji i zaprasza skarżącą na spotkanie w celu zbadania tej kwestii i wyjaśnienia metody, zgodnie z którą ceny te zostały określone.

201 Należy zauważyć, że dokument ten wspomina o jednej skardze jednego członka kartelu dotyczącej wyłącznie sprzedaży produktów mających zastosowanie w branży mechanicznej, a — bardziej konkretnie — jednego określonego produktu, podczas gdy istnieje wielka różnorodność produktów (motyw 9 decyzji) przeznaczonych dla „pewnego klienta francuskiego".

202 W swym oświadczeniu z dnia 18 września 2002 r. Pan G. wskazuje, że wziął udział w trzech posiedzeniach, które odbyły się w dniach 2 kwietnia 1998 r. w Bandol, 12 października 1998 r. w Berlinie i 8 kwietnia 1999 r. w Stratford-upon-Avon. Pan G. stwierdził, co następuje:

„Podczas trzech posiedzeń, [w których] uczestniczyłem, pozostali konkurenci zarzucili [LCL], że nie przestrzega porozumień. Odpowiedzieliśmy, że jesteśmy podmiotem o mniejszym znaczeniu na rynku europejskim".

203 Skarżąca uważa, że w oświadczeniu tym Pan G. przytoczył też przykład skargi złożonej przez Pana T. (Morganite Industries Inc., amerykańska spółka zależna od Morgan), który „zarzucił [LCL], że stosowała zbyt niskie ceny (poza cennikiem)". Wzmianka ta nie znajduje się w oświadczeniu Pana G. przedstawionym przez skarżącą podczas rozprawy w załączniku do skargi.

204 Okazuje się, że rozpatrywane zeznania dotyczą tylko trzech spotkań kartelowych, które miały miejsce w okresie od dnia 2 kwietnia 1998 r. do dnia 8 kwietnia 1999 r., czyli w ciągu roku, podczas gdy całkowity czas trwania naruszenia wyniósł dziesięć lat i osiem miesięcy, a posiedzenia na szczycie i posiedzenia komitetu technicznego miały miejsce, każde z nich, dwa razy w roku, nie licząc posiedzeń lokalnych.

205 Poza tym, mając na uwadze istnienie stosunku podporządkowania między autorem rozpatrywanego oświadczenia, sporządzonego po wysłaniu przez Komisję żądania udzielenia informacji, o którym mowa w art. 11 rozporządzenia nr 17, a skarżącą, która przedstawiła zeznania w załączniku do skargi, zeznania te mogłyby zostać uwzględnione tylko, jeśli byłyby one poparte obiektywnymi dowodami z dokumentów załączonymi do akt sprawy.

206 Skarżąca utrzymuje, że oświadczenie Pana G. znajduje poparcie w notatce wysłanej przez Schunk do skarżącej w dniu 18 września 1989 r. Tymczasem, jak słusznie podnosi Komisja, oświadczenie to, dotyczące przebiegu posiedzeń, które odbyły się w okresie między dniem 2 kwietnia 1998 r. a dniem 8 kwietnia 1999 r., nie może być poparte skargą dotyczącą zdarzeń, które miały miejsce w 1989 r., czyli zdarzeń sprzed dziesięciu lat.

207 Skarżąca nawiązuje też do oświadczenia pozostałych członków kartelu zawartego w protokole posiedzenia ECGA z dnia 19 kwietnia 1996 r. w następujący sposób:

„Deutsche Carbone [niemiecka spółka zależna od LCL] podjęła działania w sektorze produktów mechanicznych, nie odwołując się do poziomów istniejących cen. Zwrócono się do P. [LCL] o nadzorowanie jej działań i zapewnienie, by uzgodnione poziomy cen były przestrzegane".

208 Dokument ten dotyczy zatem początku działalności spółki zależnej od skarżącej i w żaden sposób nie przesądza o postawie, jaką skarżąca mogła rzeczywiście przyjąć po tym posiedzeniu. Skarżąca skądinąd nie dostarcza żadnego dokumentu wskazującego na rzeczywiście niezależne i konkurencyjne zachowanie jej niemieckiej spółki zależnej po wspomnianym protokole i na trwałe niezadowolenie pozostałych członków kartelu w tym zakresie.

209 Wreszcie oświadczenie Pana G. nie znajduje też poparcia w oświadczeniu innego kierownika skarżącej, a mianowicie Pana N. Ten ostatni wyjaśnia, że uczestniczył w posiedzeniach komitetu technicznego dotyczącego produktów mających zastosowanie w branży elektrycznej i mechanicznej, organizowanych w ramach ECGA w okresie od 1997 r. do kwietnia 1999 r. Jednak Pan N. nie wspomina o żadnej skardze członka kartelu odnoszącej się do zachowania skarżącej, podczas gdy jego oświadczenie dotyczy także okresu od dnia 2 kwietnia 1998 r. do dnia 8 kwietnia 1999 r., o którym mowa w oświadczeniu Pana G.

210 Po drugie, skarżąca utrzymuje, że nie wprowadziła w pełni w życie ogólnej polityki kartelu na terytorium francuskim, za które zasadniczo była odpowiedzialna, w dziedzinie produktów mających zastosowanie w branży elektrycznej. Skarżąca opiera się na motywie 127 decyzji, zgodnie z którym „[jeśli] ceny katalogowe OEM obowiązujące w Holandii odpowiadają wskaźnikowi liczbowemu 100, to rzeczywista

stawka we Francji, gdzie poziom cen był najmniej korzystny dla kartelu, wynosiła jedynie 61, a ceny faktycznie płacone — 40".

211 Należy jednak stwierdzić, że to twierdzenie skarżącej jest wynikiem niepełnej i zawężającej wykładni decyzji.

212 Należy podkreślić, że popyt na produkty na bazie węgla i grafitu mające zastosowanie w branży elektrycznej i mechanicznej jest podzielony między dużych klientów, których jest stosunkowo niewielu, i małych klientów, którzy są znacznie bardziej liczni. W przypadku zastosowania w branży elektrycznej największymi klientami są producenci wyposażenia pojazdów i producenci dóbr konsumpcyjnych, którzy stanowią sektor zwany „OEM". Klienci ci — którzy są bardzo nieliczni i którymi są zazwyczaj bardzo duże przedsiębiorstwa — nabywają w bardzo dużych ilościach ograniczoną liczbę rodzajów produktów na bazie węgla i grafitu i posiadają w związku z tym znaczną siłę negocjacyjną (motywy 39, 40 i 124 decyzji).

213 Kartel próbował zapobiec ryzyku, że ci duzi klienci mogliby korzystać z różnic cen pomiędzy krajami. Pierwsza strategia polegała na próbie harmonizacji cen na skalę europejską i opierała się na propozycji skarżącej, zatytułowanej: „Projekt jednolitej europejskiej taryfikacji dotyczącej szczotek przeznaczonych dla konstruktorów przemysłowych urządzeń elektrycznych". Ta strategia cen zharmonizowanych na skalę europejską dla klientów sektora OEM okazała się trudna w realizacji, jak wynika to ze specjalnego posiedzenia komitetu technicznego dotyczącego cen OEM, które odbyło się w dniu 22 lutego 1994 r. (motywy126 i 127 decyzji).

214 To właśnie to posiedzenie dostarcza wskazówek na temat utrzymywania się znacznych różnic między cenami katalogowymi, a także między cenami rzeczywiście stosowanymi w sektorze OEM w poszczególnych krajach, czego przykładem jest sytuacja panująca

we Francji, która została przedstawiona w motywie 127 decyzji. Chodziło zatem o dość powszechną różnicę istniejącą w krajach innych niż Francja, która nie jest wynikiem woli skarżącej, aby rzeczywiście uchylić się od stosowania porozumień kartelowych. Przeciwnie, skarżąca jest wręcz autorem antykonkurenycjnej strategii cen zharmonizowanych na skalę europejską dla klientów sektora OEM. Komisja zauważa też, że po posiedzeniu w dniu 22 lutego 1994 r. członkowie kartelu postanowili „zawęzić różnicę".

215 Należy podkreślić, że skarżąca nie podważa w żaden sposób stwierdzeń Komisji przedstawionych w motywie 127 decyzji, ale dostarcza Sądowi jedynie ich subiektywną interpretację, która jest dla niej korzystna.

216 Po trzecie, skarżąca uważa, że Komisja przyznała w motywie 232 decyzji, że „sama nie uczestniczyła w rzeczywistym bojkocie »przedsiębiorstw zajmujących się obróbką«".

217 Z całościowej lektury wspomnianego motywu decyzji wynika, że twierdzenie skarżącej jest ponownie oparte na przeinaczeniu treści decyzji.

218 Motyw 232 decyzji ma następujące brzmienie:

„W każdym razie Komisja nie zgadza się z twierdzeniem [LCL], zgodnie z którym [LCL] nie uczestniczyła w działaniach kartelu polegających na wykluczeniu »przedsiębiorstw zajmujących się obróbką« z uwagi na fakt, iż [LCL] wykorzystała wszystkie bloki, jakie wyprodukowała wewnątrz. Jak wskazano w [pkt] 7.8, w rzeczywistości [LCL] uczestniczyła w praktyce kartelu polegającej albo na niesprzedawaniu bloków »przedsiębiorstwom zajmującym się obróbką«, albo na sprzedawaniu ich wyłącznie po bardzo wysokich cenach. W szczególności, podczas spotkania kartelu w dniu

14 października 1993 r., gdy omawiano kwestię: »Czy powinniśmy sprzedawać bloki i zrzec się naszej marży, czy też nie?«, [LCL] oświadczyła, że »stara się sprzedawać tak mało bloków, jak to tylko możliwe, i uważa, że korzystniej byłoby je sprzedawać tylko swym własnym spółkom«. Nawet jeśli Carbone Lorraine sama nie brała udziału w rzeczywistym bojkocie »przedsiębiorstw zajmujących się obróbką«, z całą pewnością zgodziła się ona na ogólną politykę kartelu polegającą na zaprzestaniu zaopatrywania »przedsiębiorstw zajmujących się obróbką« lub na zaopatrywaniu ich tylko po bardzo wysokich cenach i — tak jak inni członkowie kartelu — skorzystała z osłabienia konkurencji ze strony przedsiębiorstw zajmujących się obróbką. Te okoliczności faktyczne wystarczą, aby ustalić odpowiedzialność [LCL]".

219 Okazuje się zatem, że skarżąca ukryła dwa pierwsze wyrazy zdania, które cytuje, i które świadczą o tym, że przeprowadzona następnie analiza Komisji oparta jest na hipotezie. Ponieważ argumentacja skarżącej opiera się wyłącznie na błędnej wykładni motywu 232 decyzji, można ją tylko oddalić.

220 Po czwarte, skarżąca twierdzi, że notatki z posiedzenia komitetu technicznego w dniu 4 października 1999 r. sporządzone przez Morgan dowodzą, że skarżąca całkowicie przestała solidaryzować się z kartelem, a przynajmniej w ostatnim roku jego trwania.

221 Treść tych notatek jest przedstawiona w motywie 186 decyzji, przy czym skarżąca opisuje je w sposób niekompletny w następujących słowach:

„G. [Schunk] zalecił wykluczenie P. [skarżąca], ponieważ niemożliwe jest jakiekolwiek porozumienie się. Możliwa jest jednak kontrola konkurencji przez trzy inne strony. G. stwierdził poza tym, że P. stosował ceny stanowiące wyzwanie dla konkurencji.

S. [Morgan], B. [SGL] i H. [krajowa spółka zależna Morgan] jeszcze nie stwierdziły, że P. rzeczywiście stosował niskie ceny. G. ma zamiar zaatakować, kierując do nich jasną wiadomość".

222 Należy stwierdzić, że dokument ten jest pozbawiony jakiejkolwiek mocy dowodowej. Twierdzenie Schunk, że skarżąca nie przestrzegała już porozumień dotyczących cen, nie zostało potwierdzone przez innych członków kartelu obecnych podczas posiedzenia. Poza tym rozpatrywany dokument nie zawiera żadnych wskazówek dotyczących czasu, za wyjątkiem daty posiedzenia, czyli 4 października 1999 r., która jest późniejsza od daty końcowej okresu naruszenia przyjętej przez Komisję wobec skarżącej, czyli czerwca 1999 r.

223 Okoliczności przedstawione w ramach niniejszego zarzutu przez skarżącą, oceniane nawet jako całość, nie pozwalają uznać, że w okresie, w którym skarżąca przystąpiła do stanowiących naruszenie porozumień, rzeczywiście uchylała się ona od ich stosowania poprzez przyjęcie konkurencyjnej postawy na rynku lub przynajmniej że wyraźnie i w znaczącym stopniu naruszyła zobowiązania mające na celu wprowadzenie tego kartelu w życie, do tego stopnia, iż zakłóciła samo funkcjonowanie tego kartelu.

224 Z powyższych rozważań wynika, że zarzut oparty na nieuwzględnieniu przez Komisję okoliczności łagodzącej dotyczącej braku rzeczywistego stosowania porozumień stanowiących naruszenie jest bezzasadny i należy go oddalić.

W przedmiocie nieuwzględnienia okoliczności, że skarżąca zaprzestała naruszenia przed wszczęciem dochodzenia

225 Skarżąca podnosi, że położyła kres zarzucanym praktykom najpóźniej w czerwcu 1999 r., czyli ponad trzy lata przed pierwszą interwencją Komisji, i że od tego czasu wprowadziła program zgodności z regułami konkurencji, stosowany w ramach grupy w sposób systematyczny od ponad czterech lat.

226 Po pierwsze, należy przypomnieć, że pkt 3 wytycznych przewiduje obniżenie kwoty podstawowej z tytułu szczególnych okoliczności łagodzących, takich jak między innymi zaprzestanie naruszeń niezwłocznie po pierwszych interwencjach Komisji. Według skarżącej ta okoliczność łagodząca powinna a fortiori być stosowana w wypadku, gdy zakończenie zachowania stanowiącego naruszenie ma miejsce przed wspomnianymi interwencjami, tak jak w niniejszym przypadku.

227 Rozumowanie to nie może być przyjęte przez Sąd. O okoliczności łagodzącej w rozumieniu tego tekstu można bowiem logicznie mówić tylko wtedy, gdy rzeczone interwencje skłoniły dane przedsiębiorstwa do zaprzestania antykonkurencyjnych zachowań. Celem tego przepisu jest zachęcenie przedsiębiorstw do zaprzestania antykonkurencyjnych zachowań niezwłocznie po wszczęciu przez Komisję dochodzenia w tym zakresie, tak że obniżenie grzywny z tego tytułu nie może być stosowane w wypadku, gdy naruszenie zostało już zakończone przed dniem, w którym miały miejsce pierwsze interwencje Komisji. Zastosowanie obniżenia w takich okolicznościach pokrywałoby się bowiem z uwzględnieniem czasu trwania naruszeń przy obliczaniu kwoty grzywien (wyrok Sądu z dnia 15 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych T-71/03, T-74/03, T-87/03 i T-91/03 Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, zwany dalej „wyrokiem w sprawie Tokai II", pkt 291; zob. także podobnie ww. w pkt 146 wyrok Sądu w sprawie Tokai I, pkt 341).

228 Poza tym należy przypomnieć, że obniżka grzywny z powodu zaprzestania naruszenia niezwłocznie po pierwszych interwencjach Komisji nie jest automatyczna, lecz zależy od oceny okoliczności danego przypadku przeprowadzonej przez Komisję, w zakresie jej swobodnego uznania. Z tego względu zastosowanie tego przepisu wytycznych względem danego przedsiębiorstwa będzie szczególnie odpowiednie w sytuacji, gdy antykonkurencyjny charakter zaskarżonego zachowania nie jest oczywisty. Jednocześnie jego zastosowanie będzie co do zasady mniej stosowne w sytuacji, gdy zachowanie to będzie wyraźnie antykonkurencyjne, przy założeniu, że zostało to udowodnione (wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-44/00 Mannesmannröhren-Werke przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2223, pkt 281, utrzymany w mocy w postępowaniu odwoławczym w wyroku Trybunału z dnia 25 stycznia 2007 r. w sprawie C-411/04 P Salzgitter Mannesmann przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-959, i ww. w pkt 227 wyrok w sprawie Tokai II, pkt 292 i 294).

229 W niniejszym przypadku nie można uznać, że skarżąca mogła żywić uzasadnione wątpliwości co do antykonkurencyjnego charakteru jej zachowania, jeśli chodzi o udział w horyzontalnym kartelu cenowym, czyli oczywistym naruszeniu art. 81 WE, którego istnienie członkowie starali się zachować w tajemnicy przez ponad dziesięć lat, podejmując liczne środki ostrożności.

230 Wreszcie należy zauważyć, że w niniejszym przypadku — tak jak w sprawie, w której wydano ww. w pkt 146 wyrok Tokai I (pkt 341) — skarżąca zakończyła rozpatrywane praktyki antykonkurencyjne w związku z interwencją amerykańskich organów ochrony konkurencji, a nie Komisji, co Komisja podkreśla właśnie w motywie 311 decyzji w oparciu o oświadczenia samej skarżącej. Zwykła literalna wykładnia pkt 3 tiret trzecie wytycznych pozwala zatem na oddalenie żądania skarżącej.

231 Po drugie, jeśli chodzi o wprowadzenie programu zgodności z regułami konkurencji, wyjaśniono już, że wprawdzie istotne jest, by przedsiębiorstwo podjęło kroki w celu zapobieżenia w przyszłości nowym naruszeniom wspólnotowego prawa konkurencji przez jego pracowników, to jednak podjęcie takich kroków nie zmienia w żaden sposób faktu istnienia naruszenia, które zostało stwierdzone. Komisja nie jest zatem zobowiązana do uwzględnienia takiego czynnika jako okoliczności łagodzącej (ww. w pkt 68 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 373), tym bardziej jeśli rozpatrywane naruszenie stanowi — tak jak w niniejszym

przypadku — oczywiste naruszenie art. 81 WE. Przedstawiona przez skarżącą okoliczność, że program ten został wprowadzony przed interwencją Komisji, jest pozbawiona znaczenia, zważywszy także, iż rozpatrywane środki zostały zastosowane po interwencji amerykańskich organów ochrony konkurencji.

232 Z powyższych rozważań wynika, że zarzut oparty na nieuwzględnieniu przez Komisję okoliczności łagodzącej dotyczącej zakończenia naruszenia przed wszczęciem dochodzenia i wprowadzenia programu zgodności z regułami konkurencji jest bezzasadny i należy go oddalić.

W przedmiocie nieuwzględnienia efektywnej współpracy skarżącej w toku postępowania wykraczającej poza zakres zastosowania komunikatu w sprawie współpracy

233 Wśród okoliczności łagodzących, o których mowa w pkt 3 wytycznych, w tiret szóstym znajduje się „efektywna współpraca przedsiębiorstwa w toku postępowania, poza zakresem stosowania [komunikatu w sprawie współpracy]".

234 W decyzji wskazano, że skarżąca podniosła na poparcie swego żądania uwzględnienia wobec niej rozpatrywanej okoliczności łagodzącej fakt, iż dostarczyła Komisji pewnych informacji dotyczących roli Gerken i działań kartelu w okresie sprzed października 1988 r. (motyw 314 decyzji).

235 Komisja oddaliła żądanie skarżącej, wskazując, że nie wszczęła postępowania przeciwko Gerken, nie uwzględniła w ramach niniejszego postępowania okresu sprzed października 1988 r. i że informacje, które nie pomagają jej „ani w ustaleniu istnienia naruszenia, ani w określeniu kwoty grzywien, które należy nałożyć na

przedsiębiorstwa (nawet jeśli ten ostatni rodzaj współpracy mógłby zostać wzięty pod uwagę), nie mogą zostać zakwalifikowane jako efektywna współpraca poza zakresem zastosowania komunikatu w sprawie [współpracy]" (motyw 315 decyzji).

236 Skarżąca twierdzi w swych pismach, że informacje, które przekazała podczas postępowania administracyjnego, nie tylko wyraźnie ułatwiły Komisji wykonanie zadania, ale także umożliwiły jej, po pierwsze, nieprzyznanie zwolnienia z grzywny spółce Morgan na podstawie komunikatu w sprawie współpracy, a po drugie — ustalenie udziału Gerken w działaniach kartelu, a fakt, iż Komisja nie wykorzystała tych informacji we wskazanym znaczeniu, jest obojętny.

237 Mimo że z użytego sformułowania wynikają dwie odrębne propozycje, twierdzenie skarżącej, że dostarczyła podczas postępowania administracyjnego informacje, które wyraźnie ułatwiły Komisji zadanie, nie jest poparte żadnym przykładem, za wyjątkiem informacji dotyczących zachowań Morgan i Gerken. Okazuje się zatem, że żądanie uwzględnienia okoliczności łagodzącej związanej z efektywną współpracą skarżącej poza zakresem zastosowania komunikatu w sprawie współpracy opiera się wyłącznie na wspomnianych informacjach.

238 Na tym etapie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem obniżenie kwoty grzywny z tytułu współpracy w toku postępowania administracyjnego jest uzasadnione jedynie wtedy, gdy postępowanie danego przedsiębiorstwa umożliwiło Komisji łatwiejsze stwierdzenie naruszenia oraz, w stosownym przypadku, spowodowanie zaniechania naruszenia (ww. w pkt 113 wyrok z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie SCA Holding przeciwko Komisji, pkt 36; zob. ww. w pkt 164 wyrok w sprawie BPB de Eendracht przeciwko Komisji, pkt 325, i przytoczone tam orzecznictwo).

239 Poza tym w ramach wykładni wspomnianego powyżej orzecznictwa zgodnie z jego duchem Sąd orzekł, że przekazanie informacji, które umożliwiły Komisji dokładniejszą ocenę stopnia współpracy jednego z przedsiębiorstw biorących udział w kartelu podczas postępowania celem ustalenia kwoty nałożonej na niego grzywny i które w związku z tym ułatwiły Komisji zadanie podczas prowadzonego przez nią dochodzenia, stanowiło „efektywną współpracę poza zakresem zastosowania [komunikatu w sprawie współpracy]" w rozumieniu pkt 3 tiret szóste wytycznych (ww. w pkt 83 wyrok w sprawie ADM I, pkt 305 i 306).

240 W niniejszym przypadku wystarczy stwierdzić, że — jak wyraźnie wynika z decyzji (motywy 265–266 i 319–321, art. 1 decyzji) — Komisja nie uwzględniła żadnej z informacji dostarczonych przez skarżącą w związku z zachowaniem Gerken i Morgan ani w celu stwierdzenia lub ukarania naruszenia wspólnotowego prawa konkurencji, ani w celu dokładniejszej oceny stopnia współpracy przedsiębiorstwa celem określenia kwoty grzywny. Komisja nie była zatem zobowiązana do wynagrodzenia — poprzez obniżenie grzywny — współpracy, na którą skarżąca powołuje się w tym względzie, zważywszy, że współpraca ta nie ułatwiła jej w rzeczywistości zadania polegającego na stwierdzeniu istnienia naruszenia i na doprowadzenia do jego zakończenia lub na ustaleniu kwoty grzywien (zob. podobnie ww. w pkt 227 wyrok w sprawie Tokai II, pkt 368, utrzymany w mocy w postępowaniu odwoławczym w ww. w pkt 68 wyroku z dnia 10 maja 2007 r. w sprawie SGL Carbon przeciwko Komisji, pkt 87).

241 Wprost przeciwnie, ww. w pkt 83 wyrok w sprawie ADM I, na który skarżąca powołuje się w celu uzasadnienia jej żądania, potwierdza zasadność stanowiska Komisji.

242 Tak więc Sąd postanowił przyznać skarżącej dodatkową obniżkę w wysokości 10% z tytułu efektywnej współpracy przedsiębiorstwa w ramach postępowania poza zakresem zastosowania komunikatu w sprawie współpracy, po tym jak wskazał, że skarżąca rzeczywiście poinformowała Komisję o zniszczeniu dokumentów przez inne przedsiębiorstwo biorące udział w kartelu i że fakt ten został stwierdzony w jednym z motywów decyzji Komisji i wykorzystany przez nią w celu wywnioskowania z niego, że wspomniana powyżej współpraca przedsiębiorstwa nie była pełna w rozumieniu

pkt pkt B komunikatu w sprawie współpracy i nie uzasadniała w związku z tym obniżenia grzywny z tego tytułu (ww. w pkt 83 wyrok wyrok w sprawie ADM I, pkt 304–312).

243 Sąd orzekł natomiast, że informacje dostarczone przez skarżącą w tej sprawie dotyczącej przypuszczalnego wcześniejszego istnienia porozumienia pomiędzy producentami lizyny w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiatych nie pozwoliły Komisji na stwierdzenie istnienia jakiegokolwiek naruszenia, „ponieważ" decyzja Komisji dotyczyła istnienia kartelu pomiędzy wspomnianymi producentami tylko w odniesieniu do okresu od lipca 1990 r. (ww. w pkt 83 wyrok w sprawie ADM I, pkt 301).

244 Ponadto należy stwierdzić, że informacje dostarczone przez skarżącą są w każdym razie bez znaczenia.

245 W odniesieniu do sytuacji Gerken skarżąca twierdzi, że przekazała informacje, które pozwoliły Komisji na wykazanie udziału tego przedsiębiorstwa w owmawianym kartelu.

246 W decyzji Komisja odpowiedziała na zastrzeżenia Hoffmann i skarżącej co do okoliczności, że nie wysłała do Gerken pisma w sprawie przedstawienia zarzutów. Motyw 266 decyzji ma następujące brzmienie:

„Zdaniem Komisji rola Gerken różniła się znacznie od roli Hoffmann w okresie, za który odpowiedzialność przypisano Hoffmann. W szczególności, według wiedzy Komisji, Gerken nigdy nie uczestniczyła w żadnym z posiedzeń kartelu na szczeblu europejskim, czy to w formie posiedzeń komitetu technicznego, czy też posiedzeń na

szczycie. Nie można zatem stwierdzić, że Gerken była członkiem kartelu tak jak Hoffmann. Być może Gerken — podobnie jak niektóre inne, stosunkowo małe przedsiębiorstwa — uczestniczyła w takim czy innymi posiedzeniu lokalnym organizowanym przez kartel. Jednakże dowody, którymi dysponuje Komisja, dotyczące takiego uczestnictwa są bardzo ograniczone i sporadyczne, w przeciwieństwie do licznych dowodów, jakie Komisja posiada w odniesieniu do nieprzerwanego uczestnictwa Hoffmann w okresie, za który przypisano jej odpowiedzialność. Wreszcie należy zauważyć, że Gerken — jako „przedsiębiorstwo zajmujące się obróbką" — była zależna od stałej dostawy bloków po rozsądnych cenach. Jedynym okresem, w którym wydaje się, że Gerken była najbardziej skłonna, by podążać za kartelem w zakresie cen pobieranych od klientów, jest właśnie okres, który nastąpił po przejęciu przez SGL działalności dotyczącej grafitów specjalnych od amerykańskiego przedsiębiorstwa dostarczającego bloki Gerken. Jednakże wydaje się, że kilka lat później Gerken ponownie stała się jednym z niewielu pozostałych konkurentów kartelu wewnątrz EOG. Zgodnie z notatkami sporządzonymi przez Morgan podczas posiedzenia komitetu technicznego w dniu 11 grudnia 1997 r. Gerken odwiedzała wszystkich dużych użytkowników końcowych w Holandii i w Belgii i proponowała ceny niższe o 20–25%: »Ogólne wrażenie jest takie, że 'G' (Gerken) stanowi obecnie jeszcze większe zagrożenie niż dwa lata temu. Brak jest jakiejkolwiek kontroli«".

247 Tytułem informacji przekazanych Komisji, mających stanowić dowód na udział Gerken w kartelu, skarżąca ogranicza się do przedstawienia oświadczenia jednego ze swych kierowników z dnia 18 lutego 2003 r. dotyczącego dyskusji pomiędzy skarżącą a Gerken w okresie od 1997 r. do 1999 r. w przedmiocie poziomu indywidualnych cen w ramach przetargów, w szczególności w odniesieniu do szczotek do zmiany kierunku prądu stosowanych w sektorze kolejowym, a także szczotek do silników elektrycznych wykorzystywanych przez sieci miejskie. To oświadczenie jest uzupełnione tabelami streszczającymi, sporządzonymi przez skarżącą, dotyczącymi przetargów ogłoszonych przez francuskie spółki transportu publicznego i określającymi w szczególności rynki opanowane przez oskarżone przedsiębiorstwa lub obrót, według rodzaju produktu, osiągnięty przez każdego z konkurentów.

248 Należy stwierdzić, że samo to oświadczenie, uzupełnione tabelami zawierającymi dane, gdzie niektóre z nich były pozbawione znaczenia, nie pozwoliło Komisji stwierdzić, że Gerken popełniła naruszenie rozumiane jako udział w rozpatrywanym kartelu.

Informacje dostarczone przez skarżącą mogą co najwyżej stanowić wskazówki uczestnictwa Gerken w przejawach naruszenia dotyczącego wyłącznie Francji i niektórych szczególnych produktów, zważywszy że w ciągu tego samego 1997 roku Gerken przyjęła agresywne zachowanie handlowe w Holandii i Belgii (motyw 266 decyzji). Przekazane informacje nie dowodzą, że Gerken uczestniczyła w określonym w decyzji jednolitym i ciągłym naruszeniu obejmującym EOG i szeroką grupę produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży elektrycznej i mechanicznej, a także bloki węgla i grafitu, z których wytwarzane są te produkty (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 20 marca 2002 r. w sprawie T-28/99 Sigma Tecnologie przeciwko Komisji, Rec. s. II-1845, pkt 40–52).

249 Ponadto rozważania skarżącej zawarte w pismach złożonych w ramach niniejszego postępowania, dotyczące rzekomego uczestnictwa Gerken w posiedzeniach lokalnych kartelu i rzekomej sprzeczności w praktyce decyzyjnej Komisji, zważywszy na sposób, w jaki potraktowano skarżącą w decyzji w porównaniu z Gerken, nie mają znaczenia przy ocenie ważności informacji dostarczonych Komisji, mających stanowić dowód na udział Gerken w kartelu.

250 Jeśli chodzi o Morgan, skarżąca twierdzi, że trzy informacje, które przekazała w toku postępowania administracyjnego, dowodzą, że Morgan nie spełniła żadnej z przesłanek przewidzianych w pkt B komunikatu w sprawie współpracy, by móc skorzystać ze zwolnienia z grzywny, jako że przedsiębiorstwo to nie przekazało Komisji wszystkich przydatnych informacji dotyczących jego udziału w bezprawnych praktykach, a nawet przekazało niedokładne informacje co do daty zaprzestania jego uczestnictwa we wspomnianych praktykach.

251 Po pierwsze, skarżąca powołuje się na fakt, iż w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów (pkt 145) poinformowała Komisję, że w marcu 2003 r.

skontaktowała się z wydziałem antymonopolowym amerykańskiego ministerstwa sprawiedliwości w celu zawiadomienia go o działaniach spółki zależnej od Morgan, które wydawały się jej oczywiście bezprawne w świetle reguł konkurencji.

252 Po drugie, skarżąca powołuje się na fakt, iż w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów (pkt 137) powiadomiła Komisję, że Morgan nie poinformowała jej, iż — od kwietnia 1999 r. i za pośrednictwem jej amerykańskiej spółki zależnej Morganite Industries — prowadzono już przeciwko niej w Stanach Zjednoczonych postępowanie w sprawie bezprawnego kartelu dotyczącego cen produktów na bazie grafitu.

253 Jeśli chodzi o te dwie pierwsze informacje, z lektury odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów wynika, że w żaden sposób nie dotyczą one kartelu, który był przedmiotem decyzji, ponieważ odnoszą się one do Korei Południowej, w pierwszym wypadku, i do rynku amerykańskiego, w drugim wypadku. Wbrew temu, co twierdzi skarżąca, obowiązki przedsiębiorstwa, które występuje o zwolnienie z grzywny, ograniczają się logicznie do informacji dotyczących antykonkurencyjnych praktyk, które są przedmiotem dochodzenia. Kartel, który był przedmiotem dochodzenia prowadzonego przez Komisję i niniejszej decyzji, nie dotyczy Korei Południowej czy też Stanów Zjednoczonych, ale terytorium europejskiego oraz terytorium EOG.

254 Po trzecie, skarżąca podnosi, że wysłała do Komisji kopię aktów oskarżenia z dnia 24 września 2003 r. skierowanych przeciwko czterem byłym kierownikom Morgan przez federalną wielką ławę przysięgłych Stanów Zjednoczonych z tytułu przekupienia świadków i zniszczenia lub zatajenia dokumentów w okresie od kwietnia 1999 r. do sierpnia 2001 r. Z aktów tych wynika, że we wspomnianym okresie Morgan zleciła zniszczenie i zataiła przed amerykańskimi i wspólnotowymi organami ochrony konkurencji liczne dokumenty dotyczące porozumień w sprawie ustalania cen, w szczególności po to by móc nadal stosować te porozumienia aż do sierpnia 2001 r., chociaż oświadczyła, że zaprzestała wszelkiego udziału w bezprawnych praktykach w grudniu 1999 r.

255 Skarżąca opiera konkretnie swe twierdzenia na fragmencie, który ma następujące brzmienie:

„W okresie od kwietnia 1999 r. do czerwca 1999 r. grupa robocza utworzona przez CC-2 zwizytowałą zakłady Morgan w Europie i usunęła i ukryła lub zniszczyła wszystkie dokumenty i rejestry znajdujące się w aktach Morgan, które zawierały dowody porozumienia dotyczącego ustalania cen […]. Członkowie grupy roboczej, w tym CC-3, przekazali CC-4 zebrane dokumenty odwołujące się do porozumienia dotyczącego ustalania cen, tak aby CC-4 mógł ukryć te dokumenty przed władzami amerykańskimi i europejskimi, ale także po to by dokumenty mogły być przechowywane w tajnym miejscu celem umożliwienia Morgan dalszego stosowania porozumienia dotyczącego ustalania cen […]. W sierpniu 2001 r. pracownicy zniszczyli dokumenty, których dotyczyło dochodzenie wielkiej ławy przysięgłych w sprawie instrukcji CC-1".

256 W odniesieniu do tej trzeciej informacji należy podkreślić, że Komisja wyjaśniła w decyzji (motyw 67), iż amerykańskie ministerstwo sprawiedliwości ogłosiło w dniu 4 listopada 2002 r., że działająca w Stanach Zjednoczonych spółka zależna od Morgan zgodziła się przyznać do zarzucanego jej udziału w kartelu międzynarodowym, którego celem było ustalanie cen różnych rodzajów produktów na bazie węgla mających zastosowanie w branży elektrycznej, sprzedawanych w Stanach Zjednoczonych i w innych krajach i że Morgan, spółka dominująca ze Zjednoczonego Królestwa, zgodziła się przyznać do zarzucanego usiłowania obstrukcji dochodzenia. Decyzja wyraźnie wspomina o aktach oskarżenia z dnia 24 września 2003 r. skierowanych przeciwko czterem byłym pracownikom Morgan przez federalną wielką ławę przysięgłych z tytułu przekupienia świadków i zniszczenia lub zatajenia dokumentów w okresie od kwietnia 1999 r. do sierpnia 2001 r.

257 Ponadto bezsporne jest, że Komisja otrzymała pismo od Morgan z dnia 30 października 2001 r., uzupełniające informacje przekazane już z tytułu jej wniosku o zastosowanie łagodniejszych sankcji, wystosowanego w dniu 18 września 2001 r., w którym wyraźnie wskazano, iż „[j]est oczywiste, że kilku pracowników usunęło lub zniszczyło istotną dokumentację".

258 Okazuje się więc, że od 2001 r. Komisja była poinformowana przez samą Morgan o fakcie ukrycia i zniszczenia przez personel tego przedsiębiorstwa dokumentów dotyczących zgłoszonego kartelu. Przekazanie aktów oskarżenia przez skarżącą we wrześniu 2003 r. potwierdziło tylko działania, o których Komisja już wiedziała, i wolę Morgan, aby spróbować przede wszystkim ukryć swą odpowiedzialność, dostarczając jednocześnie wyjaśnień dotyczących konkretnych przejawów tej woli.

259 W związku z powyższym fakt, iż Morgan także wskazała w piśmie z dnia 30 października 2001 r., że przekaże Komisji wszelkie uzyskane informacje dodatkowe i że — niemalże dwa lata później i po dostarczeniu Komisji akt obejmujących nie mniej niż 4789 stron dotyczących rozpatrywanego kartelu — nie przekazała aktów oskarżenia z dnia 24 września 2003 r., jest pozbawiony znaczenia.

260 Należy zaznaczyć w tym względzie, że skarżąca dokonuje rozszerzającej wykładni treści rozpatrywanych dokumentów. Skarżąca twierdzi, że z tych dokumentów wynika, iż Morgan nadal brała udział w bezprawnych praktykach, zarówno w Stanach Zjednoczonych, jak i w Europie, co najmniej do sierpnia 2001 r., a nie do grudnia 1999 r., jak poinformowano Komisję, co tłumaczyłoby nieprzekazanie tych dokumentów przez Morgan.

261 Tekst przytoczony w pkt 255 powyżej odnosi się do ukrycia dokumentów mających wartość dowodową „celem umożliwienia Morgan dalszego stosowania porozumienia dotyczącego ustalania cen". Zakładając nawet, że wspomniane porozumienie nie dotyczy tylko rynku amerykańskiego, ale także terytorium europejskiego, z tego tekstu, który określa wyłącznie cel, jaki należy osiągnąć, ani z aktów oskarżenia nie wynika w sposób ogólny, że porozumienie to rzeczywiście było nadal stosowane przez Morgan i inne podmioty gospodarcze na rynku europejskim po grudniu 1999 r. — dacie zakończenia bezprawnych praktyk przyjętej w decyzji — aż do sierpnia 2001 r. Biorąc pod uwagę fakt, iż skarżąca nie kwestionuje okoliczności, że pozostali członkowie zaprzestali udziału w kartelu najpóźniej w grudniu 1999 r., jest nie do pomyślenia, by kartel mógł istnieć po grudniu 1999 r.

262 Fakt, iż Komisja ostatecznie stwierdziła, że Morgan powinna skorzystać ze zwolnienia z grzywny, ponieważ, między innymi, przekazała rozstrzygające dowody, położyła kres swemu udziałowi w kartelu najpóźniej w momencie, gdy ujawniła jego istnienie, przekazała wszelkie przydatne informacje, a także wszelkie dokumenty i dowody, jakimi dysponowała w przedmiocie kartelu „w momencie, gdy złożyła wniosek", i współpracowała w pełni i w ciągły sposób w toku całego dochodzenia, objęty jest oceną, której kontrola nie należy do Sądu w ramach niniejszego postępowania.

263 Ze względu na powyższe zarzut oparty na nieuwzględnieniu przez Komisję okoliczności łagodzącej dotyczącej efektywnej współpracy skarżącej w toku postępowania poza zakresem zastosowania komunikatu w sprawie współpracy jest bezzasadny i należy go oddalić.

264 Z całości powyższych rozważań wynika, że skarżąca nie wykazała, iż Komisja popełniła błędy w zakresie oceny okoliczności łagodzących i że należy oddalić wniosek skarżącej o obniżenie kwoty grzywny z tytułu okoliczności łagodzących.

W przedmiocie współpracy skarżącej w toku postępowania administracyjnego

W przedmiocie żądania przyznania maksymalnej obniżki w wysokości 50%

265 W komunikacie w sprawie współpracy Komisja określiła warunki, na jakich przedsiębiorstwa współpracujące z nią w trakcie dochodzenia w sprawie kartelu będą

mogły być zwolnione z grzywny lub skorzystać z obniżenia kwoty grzywny, którą w innym wypadku musiałyby zapłacić (pkt A ustęp 3 komunikatu w sprawie współpracy).

266 Punkt D komunikatu w sprawie współpracy ma następujące brzmienie:

„1. Jeżeli przedsiębiorstwo współpracuje, a nie są spełnione wszystkie przesłanki określone w [pkt] B i C, korzysta ono z obniżki w wysokości 10–50% kwoty grzywny, która zostałaby na nie nałożona w braku współpracy.

2. Może to mieć miejsce w szczególności, jeżeli:

— przed wysłaniem pisma w sprawie przedstawienia zarzutów przedsiębiorstwo przedstawia Komisji informacje, dokumenty lub inne środki dowodowe, które przyczyniają się do stwierdzenia istnienia naruszenia,

— po otrzymaniu pisma w sprawie przedstawienia zarzutów przedsiębiorstwo informuje Komisję, że nie podważa wystąpienia okoliczności faktycznych, na których opiera ona swe zarzuty”.

267 W niniejszej sprawie skarżąca skorzystała na mocy pkt D komunikatu w sprawie współpracy z obniżki w wysokości 40% kwoty grzywny.

268 W celu uzasadnienia swej oceny Komisja podnosi w motywie 324 decyzji, co następuje:

„[LCL] wystąpiła o zastosowanie łagodniejszych sankcji niedługo po otrzymaniu pisma, które Komisja wysłała do niej na podstawie art. 11 [rozporządzenia nr 17]. Jej współpraca wykroczyła daleko poza odpowiedzi wymagane w tym piśmie. [LCL] dostarczyła z własnej inicjatywy wiele dokumentów z tego okresu, w szczególności szereg raportów w sprawie posiedzeń kartelu, które nie zostały ujęte w piśmie wysłanym przez Komisję na podstawie art. 11. [LCL] przekazała też szereg oświadczeń podpisanych przez pracowników lub byłych pracowników przedsiębiorstwa potwierdzających rolę, jaką odegrali w działaniach kartelu. Wreszcie [LCL] przedstawiła szczegółowy i przydatny opis rynku produktowego i działań kartelu w odniesieniu do każdego rodzaju klientów. Biorąc pod uwagę ilość i jakość środków dowodowych dostarczonych już przez Morgan, dowody dostarczone z własnej inicjatywy przez [LCL], a także przez inne przedsiębiorstwa, które wystąpiły o zastosowanie łagodniejszych sankcji, wnoszą jedynie niewielką wartość dodaną do środków dowodowych, które Komisja już posiada. Komisja uważa jednak, że wszystkie środki dowodowe dostarczone z własnej inicjatywy przez [LCL] przyczyniły się do potwierdzenia istnienia naruszenia".

269 Komisja wskazała też, że po otrzymaniu pisma w sprawie przedstawienia zarzutów skarżąca poinformowała ją, że nie podważa wystąpienia okoliczności faktycznych, na których Komisja oparła swe zarzuty (motyw 325 decyzji).

270 Należy podkreślić, że nie istnieje jakikolwiek spór co do faktu, iż skarżąca spełniała w momencie wydania decyzji przesłanki przewidziane w pkt D ust. 2 tiret pierwsze i drugie komunikatu w sprawie współpracy, zważywszy, że zgodnie z informacjami przekazanymi przez Komisję w swych pismach przyznane obniżki wynosiły odpowiednio 30% i 10%. Spór dotyczy wysokości przyznanej obniżki, która według skarżącej powinna była wynieść w sumie 50%, czyli tyle co największa możliwa obniżka.

271 Należy przypomnieć, że Komisja dysponuje szerokim zakresem swobodnego uznania co do metody obliczania grzywien i ma prawo w tym względzie brać pod uwagę liczne czynniki, wśród których znajduje się współpraca zainteresowanych przedsiębiorstw w trakcie dochodzenia prowadzonego przez służby tej instytucji. Komisja ma zatem obowiązek przeprowadzenia złożonej oceny okoliczności faktycznych, w tym również współpracy tych przedsiębiorstw (ww. w pkt 68 wyrok z dnia 10 maja 2007 r. w sprawie SGL Carbon przeciwko Komisji, pkt 81).

272 Komisja cieszy się w tym względzie szerokim zakresem swobodnego uznania przy dokonywaniu oceny jakości i użyteczności współpracy danego przedsiębiorstwa, w szczególności w porównaniu z wkładem innych przedsiębiorstw (ww. w pkt 68 wyrok z dnia 10 maja 2007 r. w sprawie SGL Carbon przeciwko Komisji, pkt 88).

273 Rozumowanie skarżącej, zgodnie z którym ze stwierdzenia spełnienia przesłanek przewidzianych w pkt D ust. 2 tiret drugie i trzecie komunikatu w sprawie współpracy automatycznie wynika maksymalna obniżka w wysokości 50%, sprowadza się do zanegowania tego swobodnego uznania Komisji, które wyraża się między innymi w określeniu przedziału od 10 do 50% w odniesieniu do wysokości obniżki.

274 Jak wynika z motywu 324 decyzji, Komisja oparła swą ocenę wysokości przyznanej obniżki na fakcie, iż, po pierwsze, środki dowodowe dostarczone przez skarżącą miały tylko niewielką wartość dodaną, biorąc pod uwagę środki dowodowe, które Komisja już posiadała i które przekazała Morgan, a po drugie, że współpraca skarżącej rozpoczęła się po otrzymaniu przez nią pisma, które zostało do niej wysłane na podstawie art. 11 rozporządzenia nr 17.

275 Skarżąca krytykuje znaczenie pierwszego kryterium oceny zastosowanego przez Komisję.

276 Tymczasem należy przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem obniżenie grzywien w przypadku współpracy przedsiębiorstw uczestniczących w naruszeniach prawa konkurencji jest uzasadnione tym, że taka współpraca ułatwia Komisji wykonanie jej zadania polegającego na stwierdzeniu istnienia naruszenia, a w stosownym przypadku na doprowadzeniu do jego zakończenia (ww. w pkt 68 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 399; ww. w pkt 164 wyrok Sądu w sprawie BPB de Eendracht przeciwko Komisji, pkt 325; wyrok Sądu z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-338/94 Finnboard przeciwko Komisji, Rec. s. II-1617, pkt 363, i ww. w pkt 83 wyrok Sądu w sprawie Mayr-Melnhof przeciwko Komisji, pkt 330).

277 Mając na względzie rację bytu obniżki, Komisja nie może pominąć użyteczności dostarczonych informacji, która bezwzględnie zależy od posiadanych już środków dowodowych.

278 Skarżąca utrzymuje, że Komisja niesłusznie powołuje się na względną użyteczność jej wkładu we współpracę w porównaniu z wkładem Morgan, ponieważ odnośna użyteczność informacji dostarczonych przez te dwa przedsiębiorstwa jest już odzwierciedlona w wyborze kategorii obniżki, odmiennej dla każdego przedsiębiorstwa.

279 Tymczasem należy zauważyć, że fakt, iż Komisja stwierdziła, że Morgan powinna skorzystać ze zwolnienia z grzywny zgodnie z pkt B komunikatu w sprawie współpracy z uwagi na szczególną jakość stwierdzonej współpracy, nie uniemożliwia jej następnie dokonania — na podstawie pkt D wspomnianego komunikatu — oceny współpracy skarżącej, a zatem użyteczności dostarczonych informacji w świetle środków dowodowych przekazanych już przez inne przedsiębiorstwo, w niniejszym przypadku przez Morgan. Jak słusznie podkreśla Komisja, chociaż zasadniczą różnicę leżącą u podstaw pkt B, C i D komunikatu w sprawie współpracy stanowi użyteczność przekazanych informacji, Komisja może zastosować kryterium użyteczności, by podjąć decyzję w sprawie wysokości obniżki dla każdej kategorii obniżki grzywny przewidzianej we wspomnianych punktach.

280 Chociaż skarżąca krytykuje znaczenie pierwszego kryterium oceny zastosowanego przez Komisję, nie podważa ona natomiast wniosków Komisji dotyczących jakości współpracy Morgan, która przedstawiła akta obejmujące 4789 stron dotyczących kartelu, i późniejszego wnioskowania dotyczącego niewielkiej wartości dodanej środków dowodowych, które sama dostarczyła. Skarżąca wyraźnie wskazuje, że nie kwestionuje faktu, iż użyteczność jej współpracy w postępowaniu była mniejsza niż użyteczność współpracy Morgan.

281 Jeśli chodzi o drugie kryterium przyjęte przez Komisję w celu ustalenia na 40% wysokości obniżki przyznanej skarżącej, skarżąca utrzymuje, że Komisja niesłusznie kwestionuje dobrowolny charakter jej współpracy i że współpracowała ona na długo przed wysłaniem pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, co stanowi jedyną przesłankę przewidzianą w pkt D komunikatu w sprawie współpracy.

282 Należy podkreślić, że — jak wynika skądinąd z tekstu decyzji, a w szczególności z motywu 324 — Komisja wskazała, iż nie kwestionuje jako takiego dobrowolnego charakteru współpracy skarżącej. Komisja podnosi jednak, że w ramach swej oceny całości wspomnianej współpracy może ona uwzględnić fakt, iż współpraca ta rozpoczęła się po wysłaniu żądania udzielenia informacji. Komisja dodaje, że to ograniczona użyteczność informacji dostarczonych przez skarżącą miała decydujące znaczenie dla uzasadnienia odmowy przyznania maksymalnej obniżki w wysokości 50%.

283 Jak zostało wskazane, Komisja cieszy się szerokim zakresem swobodnego uznania przy dokonywaniu oceny jakości i użyteczności współpracy danego przedsiębiorstwa (ww. w pkt 68 wyrok z dnia 10 maja 2007 r. w sprawie SGL Carbon przeciwko Komisji, pkt 88), a w ramach całościowej oceny może uwzględnić fakt, iż przedsiębiorstwo to przekazało jej dokumenty dopiero po otrzymaniu żądania udzielenia informacji (ww. w pkt 158 wyrok w sprawie LR AF 1998 przeciwko Komisji, pkt 365, utrzymany w mocy w postępowaniu odwoławczym w ww. w pkt 68 wyroku w sprawach połączonych Dansk

Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 408), jednakże nie można go uznać za decydujący w celu zminimalizowania znaczenia współpracy przedsiębiorstwa na podstawie pkt D ust. 2 tiret pierwsze komunikatu w sprawie współpracy (ww. w pkt 146 wyrok w sprawie Tokai I, pkt 410).

284 Skarżąca utrzymuje, że Komisja nie wykazała w żadnym razie, iż skarżąca wiedziała o żądaniu udzielenia informacji w chwili wysłania pisma z dnia 16 sierpnia 2002 r., w którym zwróciła się o zastosowanie wobec niej łagodniejszych sankcji. Skarżąca twierdzi, że w dniu 16 sierpnia 2002 r. — kilka godzin przed otrzymaniem żądania udzielenia informacji — złożyła wniosek o zastosowanie komunikatu w sprawie współpracy, którego kopię przekazuje w załączniku do skargi.

285 W dokumencie tym, rzeczywiście opatrzonym datą 16 sierpnia 2002 r., który stanowi przesłaną faksem wiadomość, na której nie widnieje żadna wzmianka o jej prawidłowym nadaniu ani data jej nadania, wskazano, że „[LCL] wnosi o skorzystanie z komunikatu [w sprawie współpracy] w sprawie dotyczącej szczotek przeznaczonych do silników elektrycznych w ramach postępowania wszczętego przez Komisję przeciwko przedsiębiorstwu", a sformułowanie to potwierdza prawdziwość kolejności zdarzeń, o której mowa w decyzji.

286 W odpowiedzi na uwagę Komisji, że wzmianka „w ramach wszczętego postępowania" świadczy o otrzymaniu przez skarżącą żądania udzielenia informacji i jej wiedzy o nim, skarżąca odpowiada w replice, że nawiązała ona do postępowania wszczętego w sektorze grafitów izostatycznych.

287 Jak podkreśla Komisja, gdyby to twierdzenie skarżącej było prawdziwe, należałoby uznać, że pismo z dnia 16 sierpnia 2002 r., które zawierało ofertę współpracy ze strony skarżącej, nie ma żadnego związku z niniejszą sprawą i że w związku z tym Sąd powinien je zignorować. Tak więc skarżąca nadal musiałaby wykazać, że współpracowała przed otrzymaniem żądania udzielenia informacji.

288 Ponadto należy zaznaczyć, że w tym piśmie z dnia 16 sierpnia 2002 r. wyraźnie wspomniano o sprawie dotyczącej „szczotek przeznaczonych do silników elektrycznych", które należą do produktów na bazie węgla i grafitu mających zastosowanie w branży elektrycznej, będących przedmiotem kartelu, o którym mowa w decyzji.

289 W każdym razie należy zaznaczyć, że skarżąca rzeczywiście rozpoczęła współpracę dopiero w dniu 22 sierpnia 2002 r., czyli w dniu, w którym przekazała Komisji pierwsze dokumenty dotyczące kartelu, a zatem po rzekomym otrzymaniu pisma, które Komisja wysłała do niej na podstawie art. 11 rozporządzenia nr 17.

290 Wreszcie jeśli chodzi o nawiązanie do wcześniejszej praktyki decyzyjnej Komisji, która jakoby uzasadnia maksymalną obniżkę w wysokości 50%, jakiej domaga się skarżąca, wskazano już w pkt 110 powyżej, że praktyka decyzyjna Komisji nie stanowi ram prawnych dla grzywien w dziedzinie konkurencji i że decyzje dotyczące innych spraw mają jedynie charakter informacyjny, jeżeli chodzi o ewentualne istnienie dyskryminacji, zważywszy że jest mało prawdopodobne, iż okoliczności charakteryzujące te sprawy, takie jak rynki, produkty, zainteresowane przedsiębiorstwa i brane pod uwagę okresy, są identyczne. Należy stwierdzić, że skarżąca nie przedstawiła dowodu istnienia tego rodzaju dyskryminacji. Poza tym sam fakt przyznania przez Komisję zgodnie z wcześniejszą praktyką decyzyjną obniżki na pewnym poziomie ze względu na określone zachowanie nie oznacza, że ma ona obowiązek przyznania proporcjonalnej obniżki przy ocenie podobnego zachowania w ramach późniejszego postępowania administracyjnego (zob. ww w pkt 90 wyrok z dnia 25 października 2005 r. w sprawie Groupe Danone przeciwko Komisji, pkt 458, i przytoczone tam orzecznictwo).

291 Z powyższych rozważań wynika, że skarżąca nie wykazała, iż Komisja dokonała w sposób oczywiście błędny oceny współpracy skarżącej, przyznając jej obniżkę w wysokości 40% na podstawie pkt D komunikatu w sprawie współpracy.

W przedmiocie zarzucanych naruszeń zasady równego traktowania

292 Jeśli chodzi o zarzut dotyczący naruszeń zasady równego traktowania, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Komisja, dokonując oceny współpracy danych przedsiębiorstw, musi przestrzegać tej zasady, która zostaje naruszona w wypadku, gdy porównywalne sytuacje są traktowanie w różny sposób lub gdy różne sytuacje są traktowane w ten sam sposób, chyba że takie traktowanie jest obiektywnie uzasadnione (zob. ww. w pkt 146 wyrok w sprawie Tokai I, pkt 394, i przytoczone tam orzecznictwo).

293 Po pierwsze, skarżąca podnosi, że Komisja przyznała Morgan — na podstawie pkt B komunikatu w sprawie współpracy — obniżkę grzywny w wysokości 100%, mimo że przedsiębiorstwo to zataiło przed Komisją pewne przydatne informacje odnoszące się do jego udziału w kartelu dotyczącym cen produktów na bazie grafitu w Stanach Zjednoczonych i przekazało Komisji niedokładne informacje dotyczące zakończenia jego udziału w bezprawnych działaniach w Stanach Zjednoczonych i w Europie.

294 Skarżąca wywodzi z powyższego, że Komisja powinna była — aby nie popełnić poważnego naruszenia zasady równego traktowania — przekwalifikować wniosek skarżącej o zastosowanie łagodniejszych sankcji i przyznać jej zwolnienie z grzywny na podstawie pkt B lub — co najmniej — przyznać jej maksymalną obniżkę kwoty grzywny przewidzianą w pkt D komunikatu w sprawie współpracy ze względu na to, że przyznała Morgan maksymalną obniżkę kwoty grzywny przewidzianą w pkt B wspomnianego komunikatu.

295 W zakresie, w jakim skarżąca powołuje się na niezgodną z prawem obniżkę grzywny udzieloną Morgan, i zakładając nawet, że Komisja niesłusznie przyznała temu przedsiębiorstwu obniżkę, błędnie stosując komunikat w sprawie współpracy, należy

przypomnieć, że zasadę równego traktowania należy godzić z zasadą legalności, zgodnie z którą nikt nie może powoływać się na swoją korzyść na niezgodne z prawem działanie, którego dopuszczono się na rzecz innej osoby (wyrok Trybunał z dnia 4 lipca 1985 r. w sprawie 134/84 Williams przeciwko Trybunałowi Obrachunkowemu, Rec. s. 2225, pkt 14; ww. w pkt 113 wyrok z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie SCA Holding przeciwko Komisji, pkt 160, i ww. w pkt 158 wyrok w sprawie LR AF 1998 przeciwko Komisji, pkt 367).

296 Następnie należy zauważyć, że Morgan i skarżąca nie znajdowały się w porównywalnych sytuacjach i że ta obiektywna różnica położenia wyjaśnia i uzasadnia różnicę w zakresie ich traktowania przez Komisję w ramach stosowania komunikatu w sprawie współpracy.

297 Należy podkreślić, że wśród przesłanek warunkujących nienałożenie grzywny lub znaczne obniżenie jej kwoty, przewidzianych w pkt pkt B komunikatu w sprawie współpracy, znajduje się okoliczność, że przedsiębiorstwo jako pierwsze dostarcza danych, które mają decydujące znaczenie dla udowodnienia istnienia kartelu. Tymczasem sama skarżąca wskazuje w replice, że nie kwestionuje okoliczności, iż użyteczność jej współpracy w postępowaniu była mniejsza niż użyteczność współpracy Morgan i że skądinąd nie mogło być inaczej, ponieważ informacje dostarczone przez Morgan umożliwiły Komisji ustalenie istnienia kartelu, tak że niewątpliwie jej współpraca mogła jedynie przyczynić się do potwierdzenia istnienia naruszenia.

298 W związku z powyższym zarzut nierównego traktowania w porównaniu z traktowaniem zastosowanym wobec Morgan oraz związane z nim żądanie skarżącej, aby mogła ona skorzystać z przepisów pkt B komunikatu w sprawie współpracy lub z maksymalnego obniżenia grzywny przewidzianego w pkt D wspomnianego komunikatu, należy oddalić.

299 Po drugie, skarżąca podnosi, że choć współpraca SGL w postępowaniu była skrajnie ograniczona i została późno podjęta, co sama Komisja podkreśliła w decyzji, niemniej jednak Komisja przyznała jej obniżkę w wysokości 20% kwoty grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy, podczas gdy skarżąca skorzystała jedynie z obniżki w wysokości 40% za pełną i całościową współpracę.

300 Z argumentacji tej nie wynika jakiekolwiek naruszenie zasady równego traktowania ani też zasady proporcjonalności, ponieważ współpraca skarżącej — mająca obiektywnie większe znaczenie niż współpraca SGL — została faktycznie i w odpowiedni sposób uwzględniona przez Komisję.

301 Obniżka przyznana skarżącej z tytułu jej współpracy przed wysłaniem pisma w sprawie przedstawienia zarzutów jest trzy razy większa od obniżki przyznanej SGL, jako że wynosi ona 30% w wypadku skarżącej i 10% w wypadku SGL. Ponieważ te dwa przedsiębiorstwa potwierdziły prawdziwość okoliczności faktycznych przedstawionych w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, skorzystały one następnie — logicznie — z identycznej obniżki w wysokości 10% na tej jedynej podstawie.

302 Należy zaznaczyć w tym względzie, że skarżąca nie wykazuje, dlaczego Komisja nie mogła wyjaśnić w ramach niniejszego postępowania, jak rozkładały się liczbowo przyznane obniżki wynoszące 40% i 20%. Te wskazówki dostarczone przez Komisję w jej pismach, które uzupełniają decyzję, nie mogą być uznane za nowy środek obrony zakazany na mocy art. 48 § 2 regulaminu.

303 Ponadto skarżąca wskazuje, że Komisja powinna była — aby nie naruszyć zasady równego traktowania — przyznać jej obniżkę znacznie wyższą niż 50% kwoty grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy, ponieważ przyznała SGL — która utrudniała dochodzenie Komisji — obniżkę w wysokości „55%” (20% z tytułu współpracy i 33% z tytułu innych czynników).

304 Jak podkreśla sama skarżąca, obniżka w wysokości 33% została przyznana z tytułu „innych czynników", co nie pozwala uzasadnić w należyty sposób rzekomego nierównego traktowania stosowaniem komunikatu w sprawie współpracy. Kwestia uwzględnienia przez Komisję „innych czynników" została zresztą przywołana przez skarżącą w szczególnym zarzucie zbadanym poniżej.

305 Wreszcie w zakresie, w jakim skarżąca powołuje się na niezgodną z prawem obniżkę grzywny udzieloną SGL, i zakładając nawet, że Komisja niesłusznie przyznała temu przedsiębiorstwu obniżkę, błędnie stosując komunikat w sprawie współpracy, należy przypomnieć, że zasadę równego traktowania należy godzić z zasadą legalności, zgodnie z którą nikt nie może powoływać się na swoją korzyść na niezgodne z prawem działanie, którego dopuszczono się na rzecz innej osoby.

306 Z powyższych rozważań wynika, że skarżąca nie wykazała, iż Komisja, stosując komunikat w sprawie współpracy, dopuściła się wobec niej dyskryminującego lub nieproporcjonalnego traktowania.

W przedmiocie nieudzielenia obniżki kwoty grzywny z tytułu „innych czynników"

307 Należy przypomnieć, że w części decyzji zatytułowanej „Zdolność płatnicza i inne czynniki" Komisja odrzuciła najpierw argumenty SGL i skarżącej zmierzające do wykazania, że nie są one w stanie zapłacić grzywny w niniejszej sprawie (motywy 340–357 decyzji).

308 Następnie Komisja przypomniała, że skazała już ostatnio SGL na wysokie grzywny za jej udział w innych działaniach kartelowych, a mianowicie na grzywnę w wysokości

80,2 mln EUR w sprawie Elektrody grafitowe i na dwie grzywny w łącznej kwocie 27,75 mln EUR za jej udział w kartelu dotyczącym grafitu izostatycznego i w kartelu dotyczącym grafitu prasowanego w sprawie Grafity specjalne (motyw 358 decyzji). Mając na względzie poważne trudności finansowe SGL i te ostatnio nałożone kary, a także fakt, iż różne działania kartelowe, których podejmowanie zarzucono SGL, miały miejsce jednocześnie, Komisja uznała, że w tych szczególnych okolicznościach nie było konieczne — w celu zapewnienia skutku odstraszającego — nałożenie na SGL grzywny w pełnej wysokości, w związku z czym obniżyła ją o 33% do kwoty 23,64 mln EUR (motyw 360 decyzji).

309 Zważywszy natomiast, że sytuacja skarżącej znacznie różniła się od sytuacji SGL, Komisja nie przyznała skarżącej żadnej obniżki kwoty grzywny z tytułu „innych czynników". Komisja wskazała w tym względzie, że łączna kwota grzywien nałożonych do tego czasu na SGL za równoległe działania kartelowe wyniosła niemalże 10% wartości obrotu w skali światowej osiągniętego przez SGL w 2002 r., podczas gdy w wypadku skarżącej, na którą nałożono grzywnę w wysokości 6,97 mln EUR za jej udział w kartelu dotyczącym grafitu izostatycznego, była ona równoważna 1% tego obrotu. Komisja podkreśla także w oparciu o analizę porównawczą wskaźników finansowych, że sytuacja finansowa SGL jest dużo gorsza od obecnej sytuacji skarżącej (motywy 361 i 362 decyzji).

310 Skarżąca utrzymuje, że Komisja naruszyła w ten sposób zasadę równego traktowania.

311 Należy zauważyć, że argumentacja przedstawiona przez skarżącą na poparcie tego zarzutu oparta jest na założeniu, że w świetle orzecznictwa i zgodnie z samym tekstem decyzji Komisja nie miała prawa uwzględnić sytuacji finansowej SGL, rozpatrując ją samą lub wraz z innymi czynnikami,. Ponieważ, według skarżącej, Komisja była zobowiązana do pominięcia zdolności finansowej SGL przy ustalaniu grzywny, obniżka kwoty grzywny mogła być oparta jedynie na karach ostatnio nałożonych na to przedsiębiorstwo.

312 Rozumowanie to pozwala skarżącej na wyłączenie kwestii sytuacji finansowej SGL z analizy porównawczej dotyczącej sposobu, w jaki SGL została potraktowana, tak aby poprzestać jedynie na uwzględnieniu faktu skazania na zapłatę grzywien (tych, które zostały na nią nałożone w sprawie Grafity specjalne, w Stanach Zjednoczonych i w niniejszej decyzji, i które wyniosły łącznie 50,02 mln EUR) i zażądać — na podstawie zasady równego traktowania — związanego z tym proporcjonalnego obniżenia kwoty grzywny.

313 Należy stwierdzić, że ta argumentacja skarżącej opiera się na błędnym założeniu, w związku z czym należy ją oddalić.

314 Należy bowiem przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przy określaniu kwoty grzywny Komisja nie ma obowiązku uwzględnienia deficytowej sytuacji finansowej danego przedsiębiorstwa, gdyż uznanie istnienia takiego obowiązku prowadziłoby do przyznania przedsiębiorstwom najmniej przystosowanym do warunków rynku nieuzasadnionej przewagi konkurencyjnej (zob. ww. w pkt 146 wyrok w sprawie Tokai I, pkt 370, i przytoczone tam orzecznictwo), co nie oznacza, że nie może ona tego uczynić. Takie również znaczenie mają motywy 349 i 356 decyzji, które są niemalże dosłownym powtórzeniem wspomnianego orzecznictwa.

315 W niniejszej sprawie Komisja obniżyła kwotę grzywny nałożonej na SGL z uwagi na jej poważne trudności finansowe oraz dwa ostatnie przypadki skazania jej na zapłatę grzywien za popełnione jednocześnie naruszenia prawa konkurencji.

316 Tymczasem skarżąca nie twierdzi wyraźnie ani w każdym razie nie wykazuje, że znajdowała się w sytuacji porównywalnej do sytuacji SGL, w szczególności pod względem kondycji finansowej, i że porównanie z SGL dotyczy sytuacji tej ostatniej w ramach postępowania w sprawie Grafity specjalne lub w ramach niniejszego postępowania.

317 W tych okolicznościach obiektywna różnica położenia między SGL a skarżącą wyjaśnia i uzasadnia różnicę w zakresie ich traktowania i w niniejszej sprawie nie można zarzucić Komisji jakiegokolwiek naruszenia zasady równego traktowania, czy też nawet zasady proporcjonalności.

318 Z całości powyższych rozważań wynika, że wszystkie zarzuty podniesione przez skarżącą powinny zostać oddalone i że należy oddalić wniesioną przez nią skargę,

W przedmiocie kosztów

319 Zgodnie z art. 87 § 2 regulaminu kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ skarżąca przegrała sprawę, zgodnie z żądaniem Komisji należy obciążyć ją kosztami postępowania.

Z powyższych względów

SĄD (piąta izba)

orzeka, co następuje:

1) Skarga zostaje oddalona.

2) Carbone-Lorraine zostaje obciążona kosztami postępowania.

Vilaras Prek Ciucă

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 8 października 2008 r.

Sekretarz Prezes

E. Coulon M. Vilaras

Spis treści

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu . . . . . II - 2675

Przebieg postępowania i żądania stron . . . . . II - 2682

Co do prawa . . . . . II - 2680

W przedmiocie rzekomego naruszenia prawa przez Komisję z uwagi na brak wytyczenia granic właściwych rynków produktowych lub co najmniej właściwych kategorii produktów II - 2685

W przedmiocie kwalifikacji naruszenia . . . . . II - 2685

W przedmiocie postępowania prowadzonego przez Komisję . . . . . II - 2690

W przedmiocie rzekomo błędnej oceny wagi naruszenia i rzekomo nieproporcjonalnego charakteru wyjściowej kwoty grzywny . . . . . II - 2695

W przedmiocie rzekomo nadmiernego charakteru wyjściowej kwoty grzywny w świetle ograniczonego wpływu zarzucanych praktyk . . . . . II - 2697

W przedmiocie rzekomo nadmiernego charakteru wyjściowej kwoty grzywny w świetle niewielkiego zaangażowania skarżącej w kartel . . . . . II - 2705

W przedmiocie rzekomo nadmiernego charakteru kwoty wyjściowej grzywny w świetle wartości obrotów osiąganych przez skarżącą . . . . . II - 2707

W przedmiocie uwzględnienia odstraszającego skutku grzywny . . . . . II - 2714

W przedmiocie naruszenia zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań . . . . . II - 2720

W przedmiocie czasu trwania naruszenia . . . . . II - 2720

W przedmiocie okoliczności łagodzących . . . . . II - 2723

W przedmiocie nieuwzględnienia rzekomo biernej roli skarżącej . . . . . II - 2724

W przedmiocie nieuwzględnienia okoliczności, że niektóre porozumienia lub bezprawne praktyki nie były w rzeczywistości stosowane . . . . . II - 2731

W przedmiocie nieuwzględnienia okoliczności, że skarżąca zaprzestała naruszenia przed wszczęciem dochodzenia . . . . . II - 2742

W przedmiocie nieuwzględnienia efektywnej współpracy skarżącej w toku postępowania wykraczającej poza zakres zastosowania komunikatu w sprawie współpracy . . . II - 2744

W przedmiocie współpracy skarżącej w toku postępowania administracyjnego . . . . . II - 2753

W przedmiocie żądania przyznania maksymalnej obniżki w wysokości 50% . . . . . II - 2753

W przedmiocie zarzucanych naruszeń zasady równego traktowania . . . . . II - 2753

W przedmiocie nieudzielenia obniżki kwoty grzywny z tytułu „innych czynników” . . . . . II - 2764

W przedmiocie kosztów . . . . . II - 2767